

**NEOLİBERAL POLİTİKALAR, İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ VE
TARIM SİGORTASI KESİŞİMİNDE ÜÇLÜ MARUZİYET:
ANTALYA KUMLUCA VE FİNİKE'DE ÇİFTÇİLERİN
DENEYİMİ¹**

**TRIPLE EXPOSURE AT THE INTERSECTION OF
NEOLIBERAL POLICIES, CLIMATE CHANGE, AND
AGRICULTURAL INSURANCE: FARMERS'
EXPERIENCES IN KUMLUCA AND FINIKE, ANTALYA²**

Hacer AKÜLKÜ* & Nahide KONAK**

ÖZ

Bu araştırmada Antalya'nın Kumluca ve Finike kırsalındaki küçük üreticilerin, iklim değişikliği kırılganlığını hangi bağlamsal koşullarda deneyimlediklerine dair bilgi birikimine katkıda bulunmaktadır. Bu araştırma ile Kumluca ve Finike'deki politik-ekonomik ve çevresel değişkenlerin, iklim değişikliği kırılganlığını nasıl yeniden ürettiğinin altı çizilerek, iklim değişikliğine bağlı kırılganlıkların ötesi gösterilmeye ve Türkiye'nin Antalya kırsalındaki ampirik boşluk doldurulmaya çalışılmıştır. Araştırmanın bulguları, iklim

¹ Bu makale, Hacer Akülkü tarafından Prof. Dr. Nahide Konak danışmanlığında hazırlanan ve 2022 yılında Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı'nda tamamlanan "Kesişimsellik Bakış Açısı ile Kırılganlıkların Üretimi ve Baş Etme Stratejileri: Antalya Kumluca ve Finike'de Afet Deneyimleri" başlıklı doktora tezinden üretilmiştir.

² Yazarlar, yazım ve dil bilgisi hatalarını düzeltmek, cümlelerin açıklığını ve anlam bütünlüğünü iyileştirmek ve önceden hazırlanmış olan tablonun satır ve sütun düzenini kontrol etmek amacıyla ChatGPT, Gemini ve Claude araçlarını kullanmıştır. Makalenin içeriği, analizleri ve sonuçlarına ilişkin tüm sorumluluk yazarlara aittir.

* Dr. Öğr. Üyesi, Kırklareli Üniv., Vize Meslek Yüksekokulu, Sosyal Hizmet ve Danışmanlık Bölümü, Kırklareli, Türkiye, haceraakulku@klu.edu.tr, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2912-1917>

** Prof. Dr., Bolu Abant İzzet Baysal Üniv., Fen-Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, Bolu, Türkiye, nkonak2002@yahoo.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9560-7777>

* Makale Geliş Tarihi / Article Received: 02.02.2026

Makale Kabul Tarihi / Article Accepted: 03.08.2026

değişikliğinin yanı sıra, neoliberal politikalar ve tarım sigortası sisteminin üçlü maruziyete yol açtığını ortaya çıkarmıştır. Bu bağlamda “üçlü maruziyet” kavramsal çerçevesi uyarlanmıştır. Böylece Kumluca ve Finike’de şiddeti ve etkisi giderek artan hortum afetlerinin, küçük üretici tarafından nasıl deneyimlendiği ve bu deneyimlerin üretkenlik-kırılganlık paradoksu tarafından nasıl yapılandırıldığı, neoliberal politikaların ve tarım sigortasının Kumluca ve Finike’de yarattığı kırılganlığın yol açtığı üçlü maruziyet haritalandırılmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Hortum, İklim Değişikliği, Neoliberal Politika, Tarım Sigortası, Üçlü Maruziyet.

ABSTRACT

This research contributes to the body of knowledge on the contextual conditions under which small-scale producers in the rural areas of Kumluca and Finike in Antalya experience climate change vulnerability. Through this research, by underlining how political-economic and environmental variables in Kumluca and Finike reproduce climate change vulnerability, it seeks to move beyond vulnerabilities associated solely with climate change and to fill the empirical gap in the context of rural Antalya in Türkiye. The findings reveal that, in addition to climate change, neoliberal policies and the agricultural insurance system lead to a condition of triple exposure. Accordingly, the “triple exposure” framework is adapted. Thus, it attempts to map how tornado disasters, whose severity and impacts have been increasingly intensifying in Kumluca and Finike, are experienced by small-scale producers, how these experiences are structured by the productivity–vulnerability paradox, and how the vulnerabilities produced by neoliberal policies and agricultural insurance in Kumluca and Finike give rise to triple exposure.

Keywords: Tornado, Climate Change, Neoliberal Policy, Agricultural Insurance, Triple Exposure.

GİRİŞ

Son yıllarda küresel siyasetin iki temel konusu iklim değişikliği ve neoliberal politiklardır. İklim değişikliği, ekosistemleri tahrip ederek küçük çiftçileri gıda

güvenliği ve geçim kaynakları açısından ciddi risklerle karşı karşıya bırakmaktadır (Elliott vd., 2014; Garbrecht vd., 2015; Godde vd., 2021; IPCC, 2022; IPCC, 2023). Neoliberal politikalar ise, devlet desteğinin geri çekilmesi, kaynakların metalaştırılması ve küçük üreticilerin küresel piyasa dinamiklerine bağımlı hâle getirilmesi gibi süreçleri beraberinde getirmektedir (Harvey, 2005; Mirowski, 2013; Groenewald ve Niehof, 2015). Bu iki süreç, birbirinden bağımsız olmadığı gibi, kaynak kullanımı, çevresel değişim, sosyal eşitsizlik ve iklim değişikliği gibi çoklu etkileşim biçimlerine sahiptir (O'Brien ve Leichenko, 2003; Leichenko ve O'Brien, 2008; Paglialunga vd., 2022; Sheng vd., 2023). Bu noktada neoliberal politikaların neden olduğu sosyal ve ekonomik güvencesizlik ortamı, iklim değişikliğinin yarattığı çevresel tehditlerle birleştğinde küçük üreticiler üzerindeki baskı artmakta ve bu grubu daha kırılgan ve savunmasız hale getirmektedir (Khan vd., 2021; Khan vd., 2022; IPCC, 2023; Msimanga ve Mukwada, 2024).

Kırılganlık, iklim değişikliğinin olumsuz etkilerine karşı duyarlılık değil, bu etkilerle başa çıkabilme kapasitesini ifade etmektedir (IPCC, 2007). Dolayısıyla Wisner vd. (2003)'e göre kırılganlık yalnızca doğal tehlikelerden kaynaklanmamakta; sosyal, ekonomik ve politik yapılar da bireyleri risklere açık hale getirmektedir. Bu bağlamda kırılganlık, doğa kaynaklı olmanın yanı sıra neoliberal dönüşüm süreçleriyle derinleşen çok katmanlı ve ilişkisel bir kavram olarak ele alınmalıdır (Harvey, 2005; Mirowski, 2013).

O'Brien ve Leichenko (2000) ve Leichenko ve O'Brien (2008) neoliberal politikalar ve iklim değişikliği kesişimini “çifte maruziyet” çerçevesi ile açıklamıştır. Bu dinamik yaklaşım kırılganlığı, yerel ekolojik değişimler ile makro ekonomik süreçlerin bağlamsal etkileşimi üzerinden açıklamaya çalışır. Günümüzde bu kesişimsellik göz ardı edildiğinde kırılganlığa etki eden bağlamsal faktörler eksik anlaşılmaktadır. Örneğin, yerli halklar, sömürgecilik gibi tarih boyunca süren eşitsizliklerden, kesişen sosyo-ekonomik gelişim kalıpları, sürdürülemez okyanus ve arazi kullanımı, dışlanma, eşitsizlik ve yönetim gibi faktörlerden etkilenmektedir (IPCC, 2022; IPCC, 2023). Çok katmanlı bu kırılganlıklar, iklim değişikliğinin neden olduğu çevresel streslerle birleştğinde (Nolan vd., 2022; Hans, 2023) çifte maruziyet yaşanmasına yol açmaktadır.

Eriksen ve O'Brien (2007), iklim değişikliği ve uyum stratejilerinin neoliberal politikaların yoksulluk ve eşitsizlik gibi yapısal eşitsizlikleri göz ardı etmesi halinde kırılganlığı derinleştirebileceğine; Taylor (2015) ise, iklim değişikliğine uyum politikalarının çoğunlukla mevcut tarımsal dönüşüm süreçleriyle çeliştiğini ve küçük üreticiler için yeni kırılganlık biçimleri ürettiğini göstermiştir. Bu yönüyle çifte maruziyet çerçevesi, neoliberal küreselleşme ve iklim değişikliğinin kesiştiği durumlarda kırılganlığın nasıl üretildiğini açıklaması bakımından yüksek analitik güce sahiptir.

Ancak birden fazla baskı mekanizmasının eş zamanlı işlediği durumlarda ikili çerçevenin açıklama gücü yetersiz kalabilmektedir (Cutter vd., 2003). Örneğin, Pelling (2011) iklim değişikliğiyle mücadele amacıyla tasarlanan politika araçlarının kırılabilirlik üretiminin bir parçası haline gelebileceğini savunmaktadır. Bu durum, çifte maruziyet kavramının analitik kısıtlılığını ortaya çıkarmaktadır. Bu kısıtlılık, üçlü maruziyet gibi daha kapsayıcı çerçevelere duyulan ihtiyacı artırmaktadır.

Literatürde üçlü maruziyet çerçevesi farklı dinamiklerle işlenmektedir. Hughes vd. (2013), iklimsel etkiler, su kullanımına ilişkin yasal düzenlemeler ve politik değişkenlerin birleşiminin kentsel su kullanımı üzerinde baskı yarattığını ve bu durumun üçlü bir maruziyete yol açtığını belirtirken; Gill vd. (2023) ise, kıyı topluluklarının iklim değişikliği ve 'mavi büyüme' olarak adlandırılan kalkınma politikaları nedeniyle yaşadıkları çifte maruziyete karşı geliştirilen alan temelli koruma politikalarının bu topluluklar için üçüncü bir kırılabilirlik kaynağı oluşturduğunu göstermiştir. Bu iki modelin ayrıştığı temel nokta, üçüncü maruziyetin nasıl ortaya çıktığına ilişkin mekanizmada yatmaktadır. Hughes vd. (2013) modelinde eş zamanlı ve paralel baskılar söz konusu iken Gill vd. (2023) modelinde çözüm mekanizması, yeni bir baskı aracına dönüşmektedir. Gill vd. (2023) modelindeki bu dinamik, Taylor'ın (2015) 'ilişkisel kırılabilirlik' kavramıyla örtüşmektedir. Bu yaklaşıma göre kırılabilirlik, mülkiyet rejimleri ve güç ilişkileriyle aktif olarak üretilmektedir.

Bu araştırmanın başlangıç noktasını, Kumluca ve Finike'deki küçük üreticilerin iklim değişikliği deneyimleri oluşturmaktadır. Araştırmanın bulguları, iklim değişikliği kırılabilirliğinin neoliberal tarımsal dönüşümle birlikte derinleştiğini göstermektedir. Ancak asıl dikkat çekici nokta, iklim değişikliği riskiyle baş etme mekanizması olarak sunulan TARSİM³'in koruyucu işlevini yerine getiremediğinin ortaya çıkmasıdır. Aksine TARSİM, erişim eşitsizliği, artan prim maliyetleri, tekrarlayan afetler karşısında daralan kapsam ve kurumsal desteklerin (kredi/kooperatif) sigorta şartına bağlanması gibi mekanizmalar nedeniyle yeni bir kırılabilirlik kaynağına dönüşmüştür.

Bu yönüyle TARSİM, neoliberal politikaların doğrudan bir uzantısı olmanın ötesinde, iklim değişikliğine uyum politikasının bağlamsal koşulları nedeniyle kırılabilirlik üretiminin bir bileşeni haline gelmiştir (Eriksen vd., 2011; Pelling, 2011). Araştırma bu bağlamda, Gill vd. (2023) modelindeki yapısal mantıkla örtüşen bir üçlü maruziyet tablosu sunmaktadır. Bu noktada araştırmanın amacı, iklim değişikliği, neoliberal tarımsal dönüşüm ve tarım sigortası kesişiminin

³ Türkiye'de tarım sigortası sistemi, Tarım Sigortaları Havuzu (TARSİM) aracılığıyla yürütülmektedir (TARSİM, 2013). Bu bağlamda, bu makalede yer verilen alıntılarda katılımcıların "tarım sigortası" ifadesi, Türkiye'deki kurumsal uygulama olan TARSİM'i ifade edecek şekilde aynen korunmuştur.

Kumluca ve Finike'deki küçük üreticiler üzerinde nasıl bir kırılmalık ürettiğini 'üçlü maruziyet' kavramsal çerçevesiyle ortaya koymaktır. Araştırma, söz konusu modeli Türkiye'nin Antalya kırsalı bağlamına taşıyarak çözüm olarak sunulan politika araçlarının nasıl yeni kırılmalıklar üretebileceğini ampirik olarak göstermekte ve üçlü maruziyet literatürüne özgün bir katkı sunmaktadır.

1. METODOLOJİ

Araştırma Alanı

İklim değişikliği projeksiyonları, aralarında Türkiye'nin de bulunduğu Akdeniz Havzası'nı iklim değişikliğine karşı en kırılmalık bölgelerden biri olarak tanımlamakta (Giorgi ve Lionello, 2008: 90; Türkeş vd., 2013: 20) ve bu havzadaki sıcaklık artışları, yağışlarda azalma, meteorolojik ve tarımsal kuraklıklar, su kaynaklarında azalmalar gibi ciddi sorunlar yaşanacağını göstermektedir (Türkeş vd., 2013; Bastin vd., 2019). Bu olumsuzluklara ek olarak, Türkiye'de geçmişte çok fazla rastlanılmayan hortum olaylarının sıklığı artmaktadır (Bozkurt, 2011; TEMA ve WWF, 2015). Avrupa Şiddetli Hava Durumu Veritabanı'na göre, 2010-2019 yılları arasındaki hortum olayları, bir önceki on yıllık dönemdeki hortum olaylarıyla karşılaştırıldığında belirgin bir artış göstermiş ve bu olağandışı hava olayları en fazla Antalya'da meydana gelmiştir (Türkeş, 2021).

Bu araştırma kapsamında Kumluca ve Finike İlçe Tarım Müdürlüklerinden temin edilen 2017-2024 yıllarına ait resmi hasar tespit raporları; afetlerin türünü, etkilenen üretici sayısını, zarar gören tarım alanlarının dekar miktarını, hasarın ekonomik boyutunu ve afet sonrası devlet desteği durumunu ortaya koymaktadır. Tablo 1⁴, araştırmanın nitel saha verilerinin toplandığı dönemden (bkz. Başlık 1.2) sonraki yıllarda da bölgede şiddeti ve maliyet değeri yüksek afetlerin ortaya çıktığını göstermektedir. Bu durum, bölgedeki afet risklerinin tek bir afet türüne indirgenemeyeceğini ve devlet desteklerinin süreklilik arz etmediğini ortaya koymaktadır.

⁴ Bu tabloda sunulan veriler; Kumluca İlçe Tarım Müdürlüğü Hasar Tespit Komisyonu ve Finike İlçe Tarım Müdürlüğü Hasar Tespit Komisyonu kayıtlarından, ilgili kurum dosyalarından ve gerçekleştirilen kurum görüşmelerinden elden temin edilmiştir. 2017 yılı öncesine ait afet verilerinin kurumsal düzeyde standart ve sistematik olarak arşivlenmemiş olması sebebiyle veri seti; iki ilçeye ait düzenli resmi kayıtların ortaklaştırabildiği 2017-2024 yılları arası referans alınarak oluşturulmuştur. Araştırmanın nitel saha çalışması 2020-2021 yılları arasında gerçekleşmiş olmakla birlikte; bu tablonun amacı araştırmanın doğrudan veri kaynağı olması değil, Kumluca ve Finike'deki afetlerin sıklığı ile çeşitliliğini ve kurumsal hasar boyutunu bütüncül yansıtabilmektir. Ayrıca tablo, katılımcıların deneyimlediği hortum (2017 ve 2019) afetinin bölgedeki diğer afet türleri arasındaki yerini ve bağlamsal önemini göstermek adına sunulmuştur.

Tablo 1: Kumluca ve Finike’de 2017-2024 Yılları Arasında Meydana Gelen Afetlere İlişkin Veriler

No	Tarih	Afetin Türü	Afetten Etkilenen Üretici Sayısı	Afetten Etkilenen Tarım Alanı (Dekar)	Hasarın Ekonomik Değeri (TL)	Devletten Gelen Destek Ödemesi
KUMLUCA						
1	10.01.2017	Hortum	3	8,50	164.290,00	
2	18.02.2017	Hortum	1	0,40	8.800,00	
3	14-18.03.2017	Heyelan	14	69,95	490.764,50	
4	27.05.2017	Dolu	13	183,12	449.595,00	
5	8.10.2017	Hortum	12	14,10	70.240,00	
6	24.10.2017	Hortum	5	4,25	174.300,00	
7	13.11.2017	Hortum/Dolu	146	616,56	21.485.387,00	Var
8	18.01.2018	Fırtına/Hortum	6	15,90	282.815,18	
9	25.02.2018	Heyelan	2	9,87	114.375,00	
10	9.03.2018	Fırtına/Hortum	20	8,00	79.118,60	
11	16.06.2018	Fırtına/Dolu	2515	17.959,89	53.316.501,73	
12	17.09.2018	Yangın	21	59,45	499.291,30	
13	25.10.2018	Fırtına/Yangın	9	22,90	152.705,00	
14	10.12.2018	Fırtına	4	6,75	57.695,06	
15	15.01.2019	Fırtına	11	33,35	227.144,20	
16	24-26.01.2019	Fırtına/Hortum	513	2.282,26	53.979.593,72	Var
17	11.06.2019	Dolu	4	18,50	11.640,00	
18	8.09.2019	Yangın	5	8,22	189.733,90	
19	23-24.12.2019	Fırtına/Su Baskını	7	18,75	211.992,56	
20	5.03.2020	Hortum	1	2,60	120.250,00	
21	16-19.05.2020	Aşırı Sıcak	995	11.596,08	41.667.937,30	
22	18.09.2020	Yangın	15	26,19	513.002,55	
23	19.10.2020	Fırtına/Dolu	1625	11.626,82	105.177.798,55	Var
24	15.11.2020	Fırtına/Dolu	13	59,38	674.991,80	
25	14.12.2020	Su baskını	58	165,44	968.184,47	
26	28.12.2020	Hortum/Dolu/Su Baskını	45	101,60	724.713,75	
27	5.01.2021	Fırtına/Su Baskını	145	295,65	2.990.322,50	
28	27.01.2021	Fırtına/Su Baskını	11	15,65	135.230,00	
29	30.01.2021	Su baskını	18	34,80	218.988,00	
30	30.12.2021	Su baskını	114	525,36	4.713.530,80	
31	9.01.2022	Hortum	30	98,65	1.425.339,56	Var
32	19.01.2022	Fırtına/Hortum	4	15,85	1.021.908,45	Var
33	29.11.2022	Dolu	90	214,32	2.087.454,50	Var
34	12.12.2022	Sel/Su Baskını	2631	10.190,06	453.549.673,30	Var
35	26.11.2023	Fırtına	14	34,45	1.396.340,20	Var
36	16.12.2023	Sel/Su Baskını	78	175,12	4.082.395,50	Var
37	7.01.2024	Hortum	3	8,15	1.362.240,00	
38	5.03.2024	Hortum	114	388,82	84.775.126,10	Var
Kumluca Toplamı			9.315	56.915,71	839.571.410,08	
FİNİKE						

No	Tarih	Afetin Türü	Afetten Etkilenen Üretici Sayısı	Afetten Etkilenen Tarım Alanı (Dekar)	Hasarın Ekonomik Değeri (TL)	Devletten Gelen Destek Ödemesi
39	10.01.2017	Fırtına	8		248.286,50	
40	27.01.2017	Fırtına/Don	42		88.546,05	
41	19.05.2017	Dolu	3	13,83	8.298,00	Var
42	4.06.2017	Dolu	89	474,35	553.322,00	
43	31.08.2017	Dolu	71	413,71	310.775,49	
44	13.11.2017	Fırtına/Hortum/Dolu	219	1.307,40	8.737.395,80	Var
45	18.01.2018	Fırtına	242	579,68	1.524.876,20	
46	10.05.2018	Dolu	244	832,68	1.056.063,50	
47	16.06.2018	Dolu	1769	25.354,28	38.151.055,27	
48	15.01.2019	Dolu	22	126,57	242.585,20	
49	24-26.01.2019	Fırtına/Hortum/Dolu/Sel	366	7.107,98	17.120.932,15	Var
50	23.12.2019	Fırtına	5	5,00	57.820,70	
51	24.01.2020	Fırtına	13	32,42	46.404,00	
52	8.02.2020	Fırtına	6	15,45	37.057,50	
53	17.03.2020	Fırtına	16	47,60	114.311,20	
54	14-19.05.2020	Aşırı Sıcak	755	19.173,03	99.899.958,98	
55	19.10.2020	Fırtına/Dolu	568	8.623,08	33.859.469,17	Var
56	19.01.2022	Fırtına	74	122,49	575.037,50	Var
57	19.03.2022	Fırtına	24	46,50	233.740,00	Var
58	12.12.2022	Sel/Su Baskını	553	1.318,40	34.292.578,10	Var
59	25.05.2023	Dolu	73	365,05	1.196.832,00	Var
60	26.11.2023	Fırtına	131	277,59	9.559.328,70	
61	4.05.2024	Fırtına	2	6,00	294.182,00	
62	1.09.2024	Dolu	35	260,22	2.059.217,70	
63	24.11.2024	Fırtına	86	173,51	5.869.806,00	
Finike Toplamı			5.416	66.676,82	256.137.879,71	
GENEL TOPLAM			14.731	123.592,53	1.095.709.289,79	

Kaynak: Kumluca İlçe Tarım Müdürlüğü Hasar Tespit Komisyonu Raporları ve Finike İlçe Tarım Müdürlüğü Hasar Tespit Komisyonu Raporları (2017-2024).

Kumluca ve Finike, Batı Akdeniz Bölgesi'nde zirai üretimin yoğun olduğu, çok sayıda ailenin temel geçim kaynağı olan narenciye ve örtüaltı üretim faaliyetlerinin yaygın olduğu ilçelerdendir (Aktaş Çimen, 2001; Yaman Kocadağlı, 2012). Resmi raporlara göre, iki ilçe arasında zarar gören tarım alanlarının büyüklüğü ile zararın mali karşılığı arasındaki farklılıklar dikkat çekmektedir. Kumluca, etkilenen tarım alanları bakımından Finike'den daha düşük değerlere sahip olmasına karşın, ekonomik kayıp boyutunda Finike'den daha ileri olduğu görülmektedir. Bu durum bir çelişki gibi görünse de Kumluca'da maliyeti ve ekonomik değeri daha yüksek olan örtüaltı üretimin, Finike'de ise görece daha geniş alana yayılan bahçe bitkisi üretiminin yaygın olmasından kaynaklanmaktadır (Akülkü, 2022). Bölgede çoklu afet risklerinin bulunması, tarımsal üretim alanlarının yapısal tahribatlara ve üreticilerin sosyo-ekonomik

kayıplar yaşamasına yol açmaktadır. Söz konusu yaygın risk ve kırılganlıklar dikkate alındığında, küçük üreticilerin maruz kaldığı sosyo-doğal ve sosyo-ekonomik dönüşümleri ele alan araştırmaların yeterli düzeyde olmadığı görülmektedir. Bu literatür eksikliği, bölgedeki küçük üreticilerin kırılganlıklarının arkasında yatan yapısal nedenlerin göz ardı edilmesine yol açmaktadır.

Yöntem ve Veriler: Vaka Çalışması

Literatürde, Türkiye'deki hortum afetlerine ilişkin çalışmaların genellikle, hortumun coğrafi oluşumu (Coşkun ve Aksoy, 2007; Canpolat vd., 2021; Özen Bayraktar, 2023) ve ekonomik kayıplar (Günay, 2020) üzerine yoğunlaştığı; risklerin küçük üreticiler tarafından nasıl deneyimlendiğine odaklanmadığı görülmektedir. Bu araştırma bu boşluğu doldurmak üzere keşfedici nitelikte tasarlanmış; Kumluca ve Finike'de meydana gelen hortum afetlerini incelemek amacıyla bütüncül tek vaka çalışması deseniyle yürütülmüştür (Merriam, 2018). Araştırmanın odak noktası, ilçelerin kendileri değil, bu iki ilçeyi sosyo-ekolojik havza olarak etkileyen hortum afeti ve ona bağlı ortaya çıkan kırılganlık süreçleridir. Araştırmanın bağlamsal zenginliğini ve yapısal geçerliliğini artırmak amacıyla veri üçgenlemesi stratejisi uygulanmıştır (Yin, 2003). Buna bağlı olarak, Kumluca ve Finike'deki yerel halkla yapılan görüşmeler, resmi hasar tespit raporları, meteorolojik veriler ve ikincil literatür analiz sürecine dahil edilerek bütüncül bir perspektif kurulmuştur.

Bu araştırmanın ana odağını, afet sonrası devlet desteği sağlanmış olması gerekçesiyle 2017 ve 2019 hortum afetleri oluşturmaktadır. Ancak pilot çalışmalar sürecinde, devlet desteği kapsamı dışındaki yıllarda (örneğin 2018) çok daha büyük fiziksel zararlar yaşanmasına rağmen kurumsal destek alamadıklarını belirten üreticilerle karşılaşılması, araştırmaya yöntemsel bir esneklik kazandırmıştır. Kırılganlığın sadece afetin şiddetiyle değil, kurumsal mekanizmalara erişimle de şekillendiğinin anlaşılması üzerine, maksimum çeşitlilik örnekleme ilkesi doğrultusunda 2006/2007 (2 kişi), 2018 (1 kişi), 2020 (4 kişi) ve 2021 (1 kişi) yıllarında afet deneyimi yaşamış 8 katılımcı daha örnekleme dahil edilmiştir.

Araştırmanın verileri, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimlerde İnsan Araştırmaları Etik Kurulu'nun 25.06.2020 tarihli, 2020/06 sayılı kararı ve 2020/161 protokol numaralı etik onayı doğrultusunda, 24 Ekim 2020-4 Nisan 2021 tarihleri arasında toplanmıştır. Araştırmada kota amaçlı örnekleme, maksimum çeşitlilik, kolay ulaşılabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2018) ve kartopu örnekleme (Merriam, 2018) yöntemleri kullanılarak 68 kişiyle⁵ yarı

⁵ Veri analizi dışında bırakılan 12 katılımcının 8'i yevmiye (bahçe bitkisi ve örtüaltı) karşılığı çalışmakta; 4'ü ise tarım dışı (tamircilik, sigortalı işçilik ve emeklilik) gelir kaynaklarıyla geçimini sağlamaktadır.

yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın soru formu, resmi veriler, literatür taraması ve pilot çalışmalarla geliştirilmiştir. Görüşmeler sırasında saha notları alınmış, katılımcıların izni dahilinde ses kayıt cihazı kullanılmış, ses kaydına izin verilmeyen durumlarda ise görüşmeler not edilmiştir.

Araştırmanın analitik çerçevesi; neoliberal tarım politikaları, iklim değişikliği ve tarım sigortası (TARSİM) sistemlerine eş zamanlı maruz kalma; doğrudan tarımsal üretime odaklanması nedeniyle analitik tutarlılığı sağlamak ve kavramsal sınırları netleştirmek adına araştırma odağı "küçük üretici"⁶ ölçeğine indirgenmiştir. Bu nedenle araştırmanın analizine 56 katılımcının verileri dahil edilmiştir. Mülkiyet ilişkileri bakımından incelendiğinde; küçük üreticilerin 40'ı kendi arazisinde, 5'i hem kendi arazisi hem de kiraladığı alanda; 3'ü kiracı (icar) ve 8'i ise ortakçı statüsünde üretim yapmaktadır.

Bu araştırmanın başında belirli bir kuramsal yaklaşım belirlenmemiş ve veriler tümevarımsal bir şekilde analiz edilmiştir. Verilerin analizinde MAXQDA 2022 programı kullanılmış; açık kodlama, eksenel kodlama ve seçici kodlama aşamaları izlenmiştir (Özalpman, 2011). Açık kodlama aşamasında her görüşme metni tekrar tekrar okunmuş ve araştırmacı notlarıyla birlikte başlangıç kodları oluşturulmuştur. Eksenel kodlama ile neoliberal tarım politikalarına bağlı ekonomik sorunlar, iklim değişikliğinin yol açtığı afet riskleri ve tarım sigortası sistemine erişimdeki engellere dair tema kümeleri belirginleşmiştir. Seçici kodlama aşamasıyla da üç tema kümesinin birbiriyle ilişkili olduğu ve iç içe geçtiği görülerek üçlü maruziyet çerçevesi kurulmuştur.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmanın tasarımında belirli metodolojik sınırlandırmalar yapılmıştır. İlki, araştırmanın odağı ve verilerin indirgenmesi sürecidir. Araştırma verileri, birinci yazarın doktora tezi kapsamında toplanmış olup makalenin odaklandığı üçlü maruziyet ve küçük üretici tanımlamasından kaynaklı, yapısal ve kavramsal tutarlılığı sağlamak adına katılımcı sayısı sınırlandırılmıştır. İkinci sınırlılık ise, araştırmanın dönemsel odağıdır. 2018 yılında hortum afetinden zarar görenlerin odağa dahil edilmemesi, devlet desteği alan ve almayanlar arasında makro düzeyde karşılaştırmalı bir analizin ortaya çıkmasını kısıtlamıştır.

⁶ Literatürde küçük üretici kavramına ilişkin tanımlamalarda belirsizlikler olsa da Bernstein (2014) 2 hektarın altında toprağa sahip olan ve üretimini aile emeğiyle sürdürenleri küçük üretici olarak tanımlamaktadır. Bu bağlamda, bu araştırmaya katılan üreticilerin arazi büyüklüklerinin medyan değeri 9 dekar olup katılımcıların üretim faaliyetlerini ağırlıklı olarak aile emeğiyle sürdürmeleri nedeniyle katılımcılar küçük üretici olarak tanımlanmıştır.

2. KIRILGANLIĞI ANLAMADA BAĞLAMSAL FAKTÖRLER: BATI AKDENİZ BÖLGESİNDE KUMLUCA VE FİNİKE'DE KIRILGANLIK ÜRETİMİ

Bu vaka araştırmasında kırılğanlık, birbiriyle etkileşim halinde olan üç bağlamsal koşulun kesişimiyle anlam kazanmaktadır. Birincisi, ulusal tarım politikalarının dönüşmesiyle yerel tarımın neoliberalleşmesi ve üreticilerin pazar baskısı altında kalmasıdır. İkincisi, iklim değişikliğinin neden olduğu afet riskleri ve üretilmiş kırılğanlıklardır. Üçüncüsü ise, iklim değişikliği kayıplarının giderilme iddiasıyla sunulan tarım sigorta sisteminin yeni bir kırılğanlık kaynağına dönüşmesidir. Bu üç faktör, yerelde tarımı ve küçük üreticilerin savunmasızlığını belirleyen temel dinamikler olmakla birlikte üçünün kesişimi kırılğanlığı daha da derinleştirmektedir.

Neoliberal Tarım Politikaları ve Kırılğanlığın Üretilmesi

Türkiye’de tarımsal dönüşüm Cumhuriyet’in kuruluş yıllarına dayanmakla birlikte 1950’li ve 1980’li yıllarda önemli yapısal gelişmeler yaşanmıştır. 1950’li yıllarda, tarımda makineleşmenin arttığı, devletin fiyat sübvansiyonları, destekleme alımları, düşük faizli kredi ve taban fiyatı uygulama gibi politikaları tarımsal üretimi artırmıştır (Keyder, 1993; Keyder ve Yenal, 2018). Özellikle Kamu İktisadi Teşebbüsleri (KİT), tarımsal girdilerin işlenmesinden pazarlanmasına kadar hem üreticileri hem de kırsal istihdamı ayakta tutmuştur (Aytemur, 2011; Çubukçu, 2016).

24 Ocak 1980 Kararları ile IMF ve Dünya Bankası’nın yapısal uyum programları eşliğinde uygulanan neoliberal politikalar, Türk tarımının yeniden dönüştürülmesine yol açmıştır (Keyder ve Yenal, 2018; Aydın, 2010). Bu doğrultuda devletin destekleme alımları kaldırılmış, düşük faiz kredileri ve girdi sübvansiyonları daraltılmış, taban fiyat uygulamasına son verilmiştir. Ayrıca 1985’te başlatılan özelleştirme programlarıyla tarımsal KİT’ler özel sektöre devredilerek büyük bölümünde üretim kısıtlanmış ya da sona ermiştir. Böylece tarımdaki devlet desteği sona ermiş ve tarımda ulusaşırı şirketlerin egemenliği artmıştır (Aytemur, 2011; Günaydın, 2009).

1999 yılında IMF ile imzalanan stand-by anlaşması ve beraberinde gelen Tarım Reformu Uygulama Projesi (TRUP/ARIP) kapsamında Doğrudan Gelir Desteği (DGD) sistemine geçilmiştir. Ancak söz konusu sistem, Türkiye’nin kadaastro sorunları, çok parçalı toprak yapısı ve denetim yetersizliği gibi durumlardan dolayı küçük toprak sahiplerini sistemin dışında bırakarak büyük toprak sahiplerinin desteklenmesini sağlamıştır (Günaydın, 2009).

2006 yılında yürürlüğe giren Tohumculuk Kanunu ise tarımdaki neoliberal etkilerin en önemli sonucu olmuştur. Bu kanun, yerli tohumun kısıtlanmasına yol

açmasının yanında küçük üreticilerin kendi tohumlarını yeniden kullanma imkânını ortadan kaldırmıştır. Bu durum ulusaşırı şirketlerin Türk tarımındaki etkisini artırarak küçük üreticileri tohum, tarım ilacı, gübre gibi girdilerde dışa bağımlı hale getirmiş ve küçük üreticinin karlılığını riske sokmuştur (Keyder ve Yenal, 2018; Aydın, 2010; Merdan ve Çomaklı, 2022).

Tarımdaki bu dönüşüm, küresel endüstriyel girdi ve tohum piyasasına hükmeden ulusaşırı şirketlerin Türkiye pazarındaki gücünü artırmıştır. Türkiye, küresel güçlerin hibrit tohum ve onların ayrılmaz parçası olan zirai ilaç ve gübre satışlarının açık pazarına dönüşmüştür (Günaydın, 2009). Yerli üreticiler, kendi tohumunu kullanım kısıtlılığı ile karşı karşıya kalırken, küresel şirketlerin sertifikalı tohumlarını ve üretimde o tohumların ihtiyaç duyduğu kimyasalları kullanmak zorunda bırakılmıştır (Aydın, 2010). Özellikle yoğun girdi kullanımının söz konusu olduğu örtüaltı yetiştiriciliğinde, tarım ilacı (pestisit) ve gübre gibi ihtiyaç duyulan girdilerin yanlış uygulandığı; bu girdilerin üretim maliyetleri üzerindeki yükü artırdığı ve döviz kuru dalgalanmalarına karşı aşırı duyarlı olduğu görülmektedir (Merdan ve Çomaklı, 2022). Bu durum, girdi piyasasının tekel gücüne sahip küresel aktörlerin, döviz kurundaki istikrarsızlıkları yerel üreticilere yansıtarak onların üzerinde sosyo-ekonomik bir baskı yarattığını ve onları borç sarmalına sürüklediğini göstermektedir.

Kumluca ve Finike, Türkiye'deki yapısal dönüşümlerden somut bir şekilde etkilenen yerel bağlamlardan birini temsil etmektedir. Cumhuriyet'in ilk yıllarında çeltik ve hububat ürünleri, tarımsal üretimi şekillendirmiş; 1960'lı yıllardaki devlet teşvikleri ve kooperatif desteğiyle pamuk ve narenciye, özellikle portakal sektöründe yoğun bir üretim başlamıştır. 1970'li yıllarda karayolu ulaşımının geliştirilmesiyle birlikte büyük kent merkezleriyle kurulan bağlantılar (Yaman Kocadağlı, 2012), plastiğin örtü materyali olarak kullanımının ucuz ve kurulumunun kolay olması ve iklim şartlarının elverişliliği örtüaltı üreticiliğine olan ilgiyi artırırken (Korkmaz, 2009) tarımsal üretimde önemli bir değişiklik başlatmıştır. Finike ve özellikle de Kumluca'da örtüaltı üreticilik yaygınlaşmaya başlarken, 2000'li yıllar sonrası tarım politikalarındaki dönüşüm, tarımsal üretimle geçimini sağlayan yerli halkı, girdi piyasasına egemen olan uluslararası tarım şirketlerine bağımlı ve savunmasız hale getirmiştir.

Bu araştırmanın bulguları, Kumluca ve Finike'deki küçük üreticinin, neoliberal tarım politikalarından kaynaklı ekonomik, çevresel ve sağlık konularında kırılganlıklar yaşadıklarını ortaya çıkarmıştır. Söz konusu kırılganlıkların birbiriyle kesiştikleri noktalar olmakla birlikte, en fazla tekrarlanan tema, ekonomik kırılganlıktır. Bu yönüyle araştırma, Türkiye'deki neoliberal politikaların tarımsal yapıyı dönüştürdüğünü ele alan ve bu dönüşümün küçük üreticiler üzerinde yarattığı kırılganlığı işaret eden araştırmalarla örtüşmektedir (Aytemur, 2011; Çubukçu, 2016; Özalp ve Ören, 2024; Altaytas, 2024).

Ekonomik kırılganlığın yaşanmasının sebepleri arasında en sık belirtilen alt temalar, tarımsal üretimde dışa bağımlılık, kullanılan girdilerin döviz kuru üzerinden satın alınması ve serbest piyasa koşullarının zorunlu kılınmasıdır.

Küçük üreticiler, ithal tohum kullanımına geçişle birlikte tarım kimyasallarına bağımlılıklarının arttığını ve bunun sonucunda ekonomik borçlanmanın kaçınılmaz olduğunu altını çizmiştir:

“Sorunlar çok. Fidelerin bozuk çıkması, zirai ilaçların fiyatlarının farklılık göstermesi, eski/bozuk tohumun ekilip bize satılması olabilir. Zaten bu durumda tohumcu, fideci parasını alıyor. Çiftçi her zaman mağdur, desteksiz olan!” (K46-E-33-Fin)⁷.

“Geçmişte bu kadar ilaç kullanılmıyordu. Ürünler daha kaliteli, lezzetli, tonajlıydı...Bu ürünlerin içerisinde her yıl yeni hastalıklar olur...Ne hikmetse çıkan hastalığın ilacı var...Yerli tohum yasaklandı. Oysaki teşvik edilmesi gerekiyor yerli tohumun. Çünkü onlara bağımlı olmamız isteniyor. Biliyorlar ki kendi tohumumuzu üretirsek o ilaçlara ihtiyaç duymayacağız” (K36-E-38-Fin).

Küçük üreticiler, yerli tohumun yasaklanmasıyla birlikte (Tohumculuk Kanunu, 2006), tarımda kimyasal kullanımının kaçınılmaz hâle geldiğini; artan hastalık, haşere ve bakteri sorunlarına karşılık verimliliği korumak amacıyla ilaç kullanımını azaltmak yerine artırdıklarını vurgulamıştır: *“Bitkiyi diktiğimiz andan itibaren ilaç kullanmaya başlıyoruz” (K38-E-56-Fin), “İlaca bağımlı hâle geldi. İlacın birini yapıyorsun biri geliyor” (K47-E-61-Fin).* Bu durum üretim maliyetlerini ve tarımda dışa bağımlılığı artıran bir kırılganlık döngüsü yaratmaktadır. Benzer bulgular literatürle de örtüşmektedir. Endüstriyel tohumun kullanımının yaygınlaşmaya başlamasıyla birlikte üreticiler, firmaların koşullarına bağımlı hale gelmekte ve artış gösteren haşere ve hastalıklara karşı aynı firmaların ürünlerini kullanmak durumunda kalmaktadır (Wolff, 2004; Çubukçu, 2016; Andersson ve Isgren, 2021; Merdan ve Çomaklı, 2022).

Küçük üreticilerin, ekonomik kırılganlık yaşamalarına etki eden diğer bir faktör, döviz kurunda meydana gelen dalgalanmalardır:

“Girdiler kurla ilgili. İthal ürünler son 3 yıldır zorlamaya başladı. Sera ile uğraşan insanların %80'i dolara bağımlıymış, biz yeni yeni anlamaya başladık. Türk Lirası ile işimiz yokmuş bizim. Bir mücadele şansımız yok” (K15-E-31-Kum).

“Dolar arttığında, ilaç satanlar da üstüne zam koyuyor” (K43-E-62-Kum).

⁷ Katılımcılar, katılımcı numarası (K1, K2...), cinsiyet (K: kadın, E: erkek), yaş ve görüşme yapıldığı ilçe (Kum: Kumluca, Fin: Finike) şeklinde kodlanmış olup kimlik bilgileri gizli tutulmuştur.

Girdi maliyetlerindeki artış ve döviz kurunda meydana gelen baskı, küçük üreticilerin ekonomik sürdürülebilirliğini riske sokmakta (Moseley vd., 2010); üreticilerin girdiye ulaşımını zorlaştırmakta ve bu da verimliliğin düşmesine ve beraberinde gelir kaybına yol açmaktadır (MTSO, 2023; Bor ve Dagistan, 2024; Keskin, 2024). Bu durum üreticilerin borç döngüsüne girmelerine neden olmaktadır. Bu araştırmanın bulguları, söz konusu borçlanmanın aile, banka, tarım kredi kooperatifi, komisyoncu ve zirai ilaç satıcıları gibi farklı finansal ve sosyal ağlara yayıldığını ortaya koymaktadır.

Küçük üreticiler, maliyetlerin gelirin altında kaldığını, bunun da pazarlama sürecindeki piyasa kısıtlılıklarından kaynaklı olduğunu belirttiler. Örtüaltı üreticisi olan bir katılımcı, geçmiş yıllarda tarımsal üretimde yüksek gelir elde ederken, şimdilerde: “*Serada çalışıyorsun. Yevmiyeci gibi o parayı yiyorsun. Şimdi olay ona döndü. Girdiler, masraflar çok*” (K10-E-56-Kum) diyerek yaptığı yevmiye usulü çalışan işçi benzetmesiyle, üretimi artık bir kazanç mekanizması olarak değil, günü kurtarma çabası olarak deneyimlediğini ifade etmiştir.

Pazarlama sürecindeki aracı yapıların baskısı, ekonomik kırılganlığı derinleştiren bir diğer unsur olarak öne çıkmaktadır:

“Pazar düşük. Ücretlerin standardı yok... Bugün Kumluca’ya marketçiler hâkim olmuş. Marketçilere 1000 ton mal götürüyorum mesela. 400 kg seçiyor, geri kalanını kalitesiz diye çöpe atıyor. Çöpe attığı salatalık 4.5 liraya pazarda satılıyor. Marketçiler, komisyoncudan alıyor” (K19-E-51-Kum).

“Pazarlama en büyük sıkıntılardan birisi çünkü kendi ürünümüzün fiyatını kendimiz belirleyemiyoruz. Karşı ne derse o... Bir devletin çiftçiye sahip çıkmaması meselesi var. Gübre, ilaç, demir, naylon fiyatlarının yüksek olması buna müdahale etmesi lazım. Serbest piyasa olduğundan dolayı çiftçi sıkıntıda” (K17-E-41-Kum).

Katılımcı ifadeleri, küçük üreticilerin fiyat belirleme gücünden yoksun olduklarını, fiyat istikrarsızlığı ve serbest piyasa koşullarına mecbur bırakıldıklarının farkında olduklarını göstermektedir. Öte yandan üreticiler, tüccar, komisyoncu ve hal gibi aracılar ile küresel market zincirlerinin baskısına maruz kalmaktadır. Bu aracılar, yüksek kalitedeki ürünleri seçip geriye kalanları düşük fiyattan pazarlamasıyla küçük üretici üzerindeki risk ve maliyeti katlamaktadır.

Bu gelişmeler: “*Önceden çift dikim yapıyorduk ama artık masraflar ikiye katladı*” (K55-K-44-Kum) ifadesinde görüldüğü gibi gelir artırmak için çift ekim-dikim yöntemi deneyenlerin maliyet-kar dengesini bozmakta, tarımsal sürdürülebilirliği zorlaştırarak ekonomik kırılganlığı daha da artırmaktadır.

Literatürde, dağıtım zincirindeki tekelleşmenin tarım piyasasında yapısal dengesizliklere yol açtığı ve büyük şirketler ile toptancıların fiyat dayatmalarının küçük üreticileri savunmasız bıraktığı vurgulanmaktadır (Cohen ve Centeno, 2006; Monjane, 2022; Yıldırım ve Önen, 2024). Bu araştırmanın bulgularına benzer olarak, söz konusu güç ilişkileri, küçük üreticilerin sürekli bir borç döngüsü içinde kalmalarına; gelir ve refah kaybı, yoksulluk, üretimden vazgeçme ve göç gibi sosyo-ekonomik kırılganlıkları ortaya çıkarmaktadır (Moseley vd., 2010; Rodrigues vd., 2018; Tilzey, 2020; Yıldırım ve Önen, 2024).

İklim Değişikliği ve Kırılganlık

Türkiye’de hortumların en yoğun görüldüğü il olan Antalya, Akdeniz Havzası’nın iklim kırılganlığının en belirgin biçimde gözlemlendiği bölgelerden biridir (Türkeş, 2021). Bu kırılganlık, afetlerin şiddetini artıran yapısal süreçlere bakmayı zorunlu kılar.

Kumluca ve Finike’de örtüaltı üretimin yaygınlaşması Schnaiberg’in (1980) koşu bandı kuramında tartıştığı gibi üretimin, devlet-sermaye-emeği ekonomik büyüme anlayışı çerçevesinde birleştirmekte; bu durum doğal kaynakların sömürülmesini ve çevresel tahribatı beraberinde getirmektedir (Schnaiberg, 1980; Gould vd., 2004). Finike ve özellikle de Kumluca’da devlet teşvikleriyle (Güçlü, 2007) kıyı şeridindeki narenciye bahçelerinin sökülerek örtüaltı üretime açılması (Akülkü, 2022) yerel ekosistemi tahrip etmiştir. Bu dönüşüm iklim değişikliğiyle kesiştiğinde bölgedeki afet riskleri ve üretici kırılganlığını artıran bir zemini oluşturmuştur.

Bu araştırmanın bulguları, Kumluca ve Finike’deki küçük üreticilerin iklim değişikliğinin etkisiyle şiddeti artan afetler nedeniyle kırılganlık yaşadıklarını ortaya koymaktadır. Katılımcılar, geçmiş yıllardan beri Kumluca ve Finike’de afetlerin var olduğunu ve son yıllarda afetlerin şiddeti ve sıklığının arttığını; geçmiş yıllarda afetlerin hissedilen etkisinin bu kadar olmadığını, insan kaynaklı faktörlerin, ekonomik ve politik gelişmelerin afetleri daha riskli ve hissedilir hâle getirdiğine dikkat çekmiştir:

“Geçmişte bu kadar afet yaşanmıyordu...Hortum gibi şeyler olmazdı. Eskiden yağmur yağacaksa 1-3 ay yağardı. Şimdi havanın ne olacağı belli değil. Yağmur yağıyor, hava açmış güneşli, az sonra hortum çıkıyor...Bol bol sera yapıldı. Ekonomik olarak daha iyi hâle getirdi ama hava olarak yeşillik kayboldu...Her taraf kaplandı. Boş toprak yok” (K17-E-41-Kum).

“Afetler, çocukluğumuzda da olurdu ama şimdi zararlar daha fazla. Çünkü sera alanı giderek arttı ve yıkıcılık, zarar görme ihtimali arttı. Eskiden boş arazi vardı, bahçe vardı. Şimdi artık her yer sera olduğu için. Denizden en ufak bir şey olsa illaki birileri zarar görüyor” (K15-E-31-Kum).

“Ben ilkokuldaydım, aşağıdan denizden hortum çıktı. Bomboş tarla. Alt tarafta ovada zarar vereceği bir şey yok. Şu an araziler dolu. Boş yer yok” (K10-E-56-Kum).

“Hani dedim ya pamuk, susam, darı tarlası kalmadı diye. Önümüzdeki yıllarda bu bahçeler de kalmayacak Kumluca’da. Şu an adamlar bahçeleri söktü, sera kurdu. Onu da söküp yerine bina yapıyor. Eskiden Kumluca küçüktü ve bomboştu. 50 yılda Kumluca çok değişti. Bir 50 yıl sonrasını tasavvur edemiyorum” (K48-E-70-Fin).

“Bu seraların kurulmasında devletin etkisi var. 7-8 yıl önce Ziraat Bankası’nın sera kurdurma kredileri mi ne var. 5 yıl sıfır faiz mi ne. Yaygınlaşmasında bunun da etkisi oldu” (K2-E-25-Kum).

Küçük üreticilerin anlatıları, bölge tarımının kalkınma politikaları çerçevesinde küresel ekonominin metasına dönüştürüldüğünü (Nikol ve Jansen, 2021; Hokkanen, 2024) ve bu dönüşümün yerelde neden olduğu yapısal değişime işaret etmektedir. Örtüaltı üretimi, bir yandan bölge ikliminin elverişli olması, teknolojik gelişmeler ve bankaların sağladığı teşviklerle geniş bir alana yayılarak önemli bir gelir kaynağı haline gelmiş; diğer yandan, yerel ekosistemin bozulmasına ve bölgenin iklim risklerine karşı daha kırılgan hale gelmesine yol açmıştır. Başka bir deyişle, yapısal dönüşümler, yerel ekosistemi etkilemekle birlikte iklim değişikliğiyle birleştiğinde, Kumluca ve Finike’de çevresel, ekonomik ve toplumsal kayıpları artırmaktadır (Chen ve Tang, 2024; Biswas ve Sen, 2024; Villavicencio-Pinto, 2025).

Küçük üreticiler, doğal dengenin bozulmasında ve afet risklerinin artmasında, örtüaltı üretim tesislerinin geniş ve toplu bir alana yayılmasına; betonlaşmanın ve örtüaltının kurulduğu alanlarda arazi kullanım değişikliği olduğuna; örtüaltı üretim alanlarının kurulduğu çevrelerde doğal hava hareketlerinin etkili olduğuna dikkat çektiler. Üreticilerin vurguladığı arazi kullanım değişiklikleri ve betonlaşma pratikleri, seraların plansız bir şekilde geniş alanlara yayılmasına ve geleneksel narenciye bahçelerinin sökülerek seraya dönüştürülmesine yol açmıştır:

“Üreticiler bulduğu yeri dikmeye başladı. Örtüaltı artmaya devam ediyor. Mesela önceden gördüğünüz binalar hep seraydı. Günümüzde yerini inşaata bıraktı. Bu taraflar seracılıktan inşaata kaydıkça dağdaki boş yerlerde de sera kurulmaya başladı” (K25-E-30-Kum).

“Tarlası olan tarlasını, bahçesi olan bahçesini kökledi ve yerine sera kurdu. Yoz portakal olanlar çoğunlukla bahçelerini köklediler, sera yaptılar” (K4-K-58-Kum).

“Denize çok yakınlığı var. Biraz da onunla ilgili. Şimdi bu hortum, rüzgâr afetinin %90’ı açıktan, denizden geliyor” (K43-E-62-Kum).

Katılımcıların anlatıları, afet risklerindeki artışın örtüaltı üretimin yaygınlaşması ve arazi kullanım değişikliğiyle ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır. Örtüaltı üretim tesislerinin, betonlaşmanın ve doğal alanların yok edilmesinin doğal dengeyi bozduğunu; örtüaltı üretim alanlarının deniz kıyısına yakın alanlara kurulduğunu; geçmişte sınırlı ve az sayıda olan örtüaltı üretim tesislerinin günümüzde tüm arazilere yayılmasıyla birlikte küçük üreticilerin afetlere karşı savunmasız kaldığını göstermektedir. Özellikle hortumların denizden gelerek artan şiddet ve hızla kıyıya ulaşması, kıyı bölgelerindeki örtüaltı tesislerde ciddi hasarlara neden olmaktadır. Dolayısıyla katılımcıların anlatıları da gözetildiğinde; insan kaynaklı faktörler ile ekonomik ve politik etkiler bölgedeki ekosistemin değişiminde önemli bir rol oynamaktadır. Örtüaltı üretim tesislerinin plansız büyümesi ve iklim koşulları dikkate alınmadan kurulması ise artan afetlerle birlikte küçük üreticinin dayanıklılığını zayıflatan yapısal kırılganlıkları daha da görünür hâle getirmektedir.

Benzer şekilde literatürde arazi kullanım değişikliklerinin ekonomik kalkınma, kentleşme, tarımsal üretimi artırmak amacıyla gerçekleştirildiği çalışmalarda olduğu gibi (Wang vd., 2018; Patel vd., 2019), bu değişiklikler, çevresel tahribata yol açmasının yanında, ani hava olaylarına karşı koruyucu mekanizmaları ve orman örtüsünü yok etme, yerel ekosisteme zarar verme, biyoçeşitliliği azaltma gibi birçok riskin ortaya çıkmasına yol açmaktadır (Briassoulis, 2020; Bufebo ve Elias, 2021; Zhang vd., 2024).

Hortum afetinin neden olduğu kayıpların ve zararların, küçük üreticinin üretim tesisini yeniden kurması veya onarması anlamına geldiğine dikkat çeken katılımcılar, üretime devam edebilmek için bankalar başta olmak üzere, halci, komisyoncu ve sosyal çevrelerine borçlandıklarını belirtmiştir:

“Sera yerle bir oldu. Sonra üretim yapmadık. Bir sonraki üretimimiz ekim ayında oldu. Geçimimizi yevmiyeye giderek karşıladık. Halden, komisyonculardan para aldık. Kredi çektim yer yıkıldıktan sonra” (K13-E-40-Kum).

“Afetin sonrasında bakkala gıda giderlerimi, hatta ekmeği bile yazdırdım” (K9-E-49-Kum).

“Paramız yoktu. Kredi çekemedik. Biz sıradan bir işçi olduğumuz için banka bize kredi vermiyordu. Veresiye aldığımız ürünlerimiz vardı ödeyemedik. Halci maddi yönden destekledi. Çevredeki ilaççılara borçlandık. 5 yıl içinde taksit taksit ödedik borçlarımızı. Akrabalarımızdan bilezik, para aldık. Yazın yevmiyeye gittik evin ihtiyaçlarını karşıladık.” (K19-E-51-Kum).

Küçük üreticiler, hortum afeti karşısında ekonomik kırılganlıklarının arttığının, afet sonrasında borç döngüsü içinde yer aldıklarının ve finansal bağımlılık içinde kaldıklarının altını çizmiştir. Hortum afetinin daha sık

görülmeye başlandığını belirten küçük üreticiler, her yeni afetin ekonomik yük olduğunu, var olan borçların tamamlanmadan yenisinin oluşmasıyla borçlanmanın ve ekonomik kırılganlığın daha da derinleştiğini anlattılar. Bu durumda üretime devam etmek isteyen küçük üreticilerden bazıları, çeşitli finansal sistemlere ve sosyal çevrelerine başvurarak borçlanmak zorunda kaldıklarını, bazıları ise, üretim yapamadıkları için gündelik işlere gittiklerini söylediler. Bu bulgular, iklim değişikliğinin sosyal ve ekonomik kırılganlıklara yol açtığını, küçük üreticilerin iklim kaynaklı afetler karşısında borçlanma eğiliminde olduğunu ve geçim stratejilerini dönüştürmek zorunda kaldığını ortaya koyan literatürle örtüşmektedir (Saldaña-Zorrilla, 2008; Wickramasinghe, 2017; Bennie, 2022; Likinaw vd., 2024; Ojo vd., 2024).

Katılımcıların ifadeleri, iklim değişikliği kaynaklı afetlerin sosyo-ekonomik kırılganlıklar yarattığını açıkça ortaya koymakta; iklim değişikliğinin etkilerinin küçük üreticiler tarafından farklı şekillerde deneyimlendiğini göstermektedir. Katılımcılar, afet sonrasında üretime yeniden başlama, üretime devam edebilmek için kaynak arayışı gibi ortak deneyimlere sahip olsa da krediyi alabilenler/alamayanlar, tarım sigortası yaptırabilenler/yaptıramayanlar, sermayeye sahip olanlar/olmayanlar, harici bir geçim kaynağı olanlar/olmayanlar gibi yapısal, kurumsal ve ekonomik farklılıklara sahiptir. Bu yüzden iklim değişikliği kırılganlığını ve borçlanma döngüsünü benzer deneyimlememektedirler. Bazıları, resmi finans sistemi ve kurumsal yapıların fırsatlarına dahil edilirken, bazıları bu yapılardan dışlanmakta ve gayri resmi borç ilişkilerinde bulunmaktadır. Bu durum, üçlü maruziyet çerçevesiyle değerlendirildiğinde küçük üreticilerin sadece iklim değişikliği kaynaklı değil, aynı zamanda ekonomik ve sosyal yapıların neden olduğu çok katmanlı bir eşitsizliğin neden olduğu kırılganlık yaşadığını ortaya koymaktadır.

İklim Değişikliği Risk Üretiminde Tarım Sigortası: TARSİM

Türkiye’de iklim değişikliği kaynaklı risklerin teminat altına alınabilmesine aracılık eden Tarım Sigortaları Havuzu, 14.06.2005 tarihli ve 5363 sayılı Tarım Sigortaları Kanunu (TSK) kapsamında oluşturulmuştur. Tarım Sigortaları Kanunu ile üreticilerin karşılaşacakları risklerin hangi bağlamlarda temin edileceğine ilişkin usul ve esaslar belirlenmesi amaçlanırken; Havuz ile seralar ve bitkisel ürünler için hangi afetlerin (hortum, sel, fırtına vb.) teminat kapsamına alınacağını belirlenmesi, hasar tespitlerinin yapılması, tarım sigortalarının geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması gibi teknik işlemler yürütülmektedir (TSK, 2005).

TARSİM, devlet, sigorta şirketi ve çiftçi arasındaki ilişkinin bir parçasıdır (TARSİM Faaliyet Raporları, 2019). Sistemin sürdürülebilirliği, çiftçinin devletten aldığı prim desteği (TARSİM, 2013) ve çiftçinin havuza verdiği

primlerin sigorta şirketleri aracılığıyla havuza aktarılmasıyla gerçekleşir. Devletin sağlayacağı prim desteği miktarı ürün, risk, bölge ve işletme kriterlerine göre her yıl Cumhurbaşkanı tarafından belirlenir (TSK, 2005).

TARSİM mekanizmasına dahil olabilmenin en kritik şartlarından biri, çiftçilerin Çiftçi Kayıt Sistemi (ÇKS) Yönetmeliği gereğince sisteme kayıtlı olmasıdır. Bu kapsamda çiftçilerin, üretim yapılacak alanın mülkiyetine veya kullanım hakkına (kira sözleşmesi vb.) dair bilgileri belgelemesi ve her yıl düzenli olarak güncellemesi gerekmektedir. Öte yandan üretim yapılan ama kadastro geçmemiş, keşif komisyonlarınca arazi tespiti yapılmamış; kullanım hakkı alınmamış hazine arazileri ve tarım arazisi niteliği taşımayan bazı alanların ÇKS kaydı yaptırılmamaktadır (ÇKS Yönetmeliği, 2014). Buna bağlı olarak ÇKS kaydının oluşturulmaması ya da kayıt için gerekli koşulların sağlanmaması, bu alanlarda üretim yapan çiftçilerin TARSİM'e erişimini kısıtlamaktadır.

İklim değişikliğine bağlı artan afetlerin sıklığı ve şiddeti, sigorta uygulamasının hızla yaygınlaşmasını sağlamıştır. 2015 yılının "iklim sigortası yılı" ilan edilmesi (Surminski vd., 2016), BM Çevre Şefi Erik Solheim'in 2018 yılında yaptığı "sigortasız bir dünya, toplumun karşılayamayacağı bir bedeldir" açıklaması sigortanın, iklim değişikliği risk yönetiminde küresel bir politika haline getirileceğini açıkça göstermektedir (Gallin, 2018).

Bu araştırmanın bulguları, iklim değişikliğine bağlı afetlerin yarattığı kırılganlıkları azaltmak amacıyla, birçok küçük üreticinin tarım sigortası uygulamasına başvurduğunu ya da başvurmak istediğini ortaya koymuştur. Küçük üreticilerin bu eylemi, sigorta sisteminin politik ve ekonomik yapıların teşvikleri ile örtüşmektedir.

Sigorta sistemi, Kumluca ve Finike'deki küçük üreticilerin iklim değişikliği kırılganlığını derinleştiren ve üçlü maruziyetin ortaya çıkmasında önemli bir mekanizmadır. Sigorta, küresel politik eylemlerde iklim değişikliği risklerini yönetmede etkili eylem planlarından biri olarak kabul görse de afetlerin artışı, şiddeti ve neden olduğu kayıp ve zararların sıklığı, riskin sigortalılarınca sorgulanabilirliğini olumsuz etkilemektedir. Çünkü sık ve yoğun felaketler, sigorta türlerinin ödemelerini ve sigorta primlerini artırmakta, sigorta poliçelerinin güncellenmesi ve alternatif planlamaları zorunlu hâle getirmektedir. Dolayısıyla söz konusu riskler hem bireyin hem sermayenin ödeme gücünü tehdit etmektedir (Kang, 2007; Herweijer vd., 2009; Geneva Association, 2015; Collier vd., 2021; Majka, 2024).

Sigortalılarınca getirildiği bir diğer risk faktörü ise, sigorta uygulamasının herkes için erişilebilir olmamasıdır. Özellikle tarım sektöründe düşük gelirli küçük üreticiler (Wickramasinghe, 2019; Hazell vd., 2021; Aheeyar vd., 2023) ve kadınlar (Delavallade vd., 2015) gibi kırılgan grupların sigortaya erişilebilirliği

düşüktür. Bu da sigorta sisteminin uygulanamazlığının yarattığı bir başka eşitsizlik boyutudur.

Bu araştırmanın bulguları, iklim değişikliği risk ve kırılganlıklarını azaltmak amacıyla kullanılan tarım sigortasının, risk ve kırılganlıkları azaltmak yerine artırdığını ve eşitsizliklere yol açtığını göstermiştir. Katılımcılar, hortum afetlerinin şiddeti ve sıklığının artması ve/veya afet deneyimleri sebebiyle tarım sigortası yaptırmanın zorunlu hâle geldiğini belirtmiştir⁸:

“Afetten sonra sigortayı yaptırmaya başladık. Zarar büyük olunca mecburiyetten yaptık. Bir daha böyle bir şey olsa bizim tekrardan yapma şansımız yok” (K62-K-47-Fin).

“Hortum, TARSİM’in önemini biraz daha anlattı” (K16-E-31-Kum).

“Hortumdan sonra her yıl yaptırıyoruz. Kendi ödeme gücümüz yok. Karşılığında sigortadan bir şey almak için. Yıkıldığı zaman kurma imkânımız yok. Çünkü onunla geçiniyorsun. O bitti mi paran da bitiyor elinde” (K35-K-33-Fin).

Bu yönüyle sistemin sürdürülebilirliğini sıklıkla sorgulayan bazı üreticiler, sigortaya ödenmesi gereken parayı ödeyecek maddi imkânlarının olmadığını belirterek sigorta yaptırmadıklarını dile getirdiler. Küçük üreticiler, sigorta primlerini ödeyebilmek için gelirlerinden belirli bir pay ayırdıklarını, her yıl bu primleri ödemek zorunda kaldıklarını, yeterli gelirlerinin olmamasından dolayı sigortaya ödenen paranın mali bir yük oluşturduğunun altını çizdiler:

“Ekonomik durumlardan dolayı yaptıramıyoruz. TARSİM yaptırsak belli bir külfet oluyor. Onun için Allah’tan gelene razı oluyoruz. Parası olan yaptıracak” (K24-E-61-Fin).

Katılımcıların vurguladığı üzere sigorta sistemi karşısında eşitsizlik yaşanmakta, özellikle yeterli geliri olmayanlar sigorta yaptıramamaktadır. Bu durum onları risklere karşı daha kırılgan hâle getirmektedir. Tarım sigortası, düşük gelirli üreticiler için finansal risk ve borçlanma döngüsü yaratırken, yüksek gelirli ve sigorta yaptıran üreticiler için kayıp ve zararların telafi edilmesinde kısmen koruyucu bir mekanizmadır. Başka bir ifadeyle, ekonomik açıdan güçsüz olanlar, hem tarım sigortası yaptırmayı/yaptıramama hem de olası afet riskleri karşısında daha kırılgan hâle gelmektedir. Bu durum, tarım sigortasının herkes

⁸ Bu araştırmanın veri toplama sürecinde görüşülen 56 küçük üreticinin 32’si TARSİM’lidir. Katılımcıların üretim türlerine göre dağılımı incelendiğinde; 18’inin örtüaltı, 11’inin hem örtüaltı hem bahçe bitkisi ve 3’ünün ise sadece bahçe bitkisi üreticisi olduğu görülmektedir. Sigorta sahibi olan katılımcıların 20’si, afet deneyimi sonrasında sigorta yaptırmıştır. Bu 20 üreticinin dağılımı ise, 13 örtüaltı, 6 her ikisi ve 1 bahçe bitkisi üreticisi şeklindedir.

için erişilebilir olmadığını, var olan sosyo-ekonomik eşitsizlikleri derinleştirdiğini göstermektedir.

Bulgular, tarım sigortası yaptıramamanın sadece ekonomik kısıtlılıklardan kaynaklı olmadığını göstermektedir. Katılımcılar, sigorta şirketlerinin koyduğu şartların sigorta yaptırmada önemli bir engel olduğuna dikkat çektiler. Tarım sigortasının sadece ekonomik güçle ilişkisinin olmadığını, prosedürel ve bürokratik konuların tarım sigortası yaptırmada engel teşkil ettiğine vurgu yaptılar. Küçük üreticiler, tarım sigortası yaptırmak için çiftçinin arazi mülkiyeti ya da arazinin kullanım hakkının olmasının önkoşul olduğunu, üretim alanının resmi kayıtlardaki yasal konumunun (örneğin, mirasçılar arasında davalık olması veya devlet mülkiyeti altında olması vb.) sigortanın talep ettiği teknik donanımları kapsamaması gerektiğini, aksi durumda sigortaya erişimin zor olduğunu anlattılar:

“Mesela adamın yeri hazine yeri. Bu yüzden sigorta yaptıramıyor. Hisseli yer var. Beş kişi anlaşıyor bu adam sigorta yaptıramıyor. Tapusu olmayana sigorta yapmıyorlar” (K29-E-54-Fin).

Katılımcının “tapusu olmayana sigorta yapmıyorlar” ifadesi fiili olarak doğruluk içerse de mevzuatın diliyle birebir uyuşmamaktadır. Zira ÇKS’nin mülkiyet hakkı veya kullanım hakkı gerekliliği, arazinin yasal statüsü anlamına gelmektedir.

Katılımcılar, yasal ve bürokratik engellerden dolayı sistemin dışında kaldıklarının altını çizdiler. Tarım sigortası yaptırabilmek için mülkiyet sahibi olmanın önemli olduğu ama sahip olunan mülkiyetin yapısal ve hukuki statüsünün net olmaması hâlinde sigorta sistemine dâhil olamadıklarına dikkat çektiler. Bu gelişme tıpkı ekonomik nedenlerden kaynaklı sigorta yaptıramayanlarda olduğu gibi sigortanın ulaşılamaz bir hizmet hâline geldiğini göstermektedir. Sigorta, herkes için eşit olmayan bir sisteme dönüşürken küçük üreticilerin birçoğu afet risklerini tek başına üstlenmek durumunda kalmaktadır.

Bulgular, banka kredisine erişimin TARSİM’e kayıtlı olmayla ilişkisinin olduğunu işaret etmektedir. Katılımcılardan bazıları, Ziraat Bankası gibi kurumlardan işletme veya tarım kredisi kullanmak istediklerinde bankanın kendilerini TARSİM’e kaydolmaya yönlendirdiğini belirtmiştir: *“TARSİM’e güvenlik ve bankalar aracılığıyla başladık. Kredi çekebilmek için banka zorunlu kıldı” (K18-E-42-Kum); “Bankadan kredi çektiğimizde banka TARSİM’i zorunlu kılıyor. Çünkü banka yeri ipotēge alıyor” (K7-E-30-Kum).* Bu bulgu, TARSİM’in bağımsız bir iklim uyum aracı olmanın ötesinde, üreticilerin finansal sisteme erişimi için bir ön koşul işlevi gördüğünü göstermektedir.

Sigortaya erişememe durumu, küçük üreticilerin bankalar ve tarım kredi kooperatifleri gibi finansal ve kurumsal destek mekanizmalarına erişimini de

kısıtlamaktadır. Zira tarım sigortası yaptı(a)mayan küçük üreticiler, banka kredisi kullanma, tarım kredi kooperatifi ve desteklerine erişebilme kısıtlılığı yaşamaktadır. Nitekim literatür de sigorta teşviki ya da zorunluluğunun diğer destek mekanizmalarına erişimde belirleyici bir ön koşul olduğunu göstermektedir. Sigortanın bulunmadığı durumlarda bu destek mekanizmalarından faydalanmak mümkün görünmemektedir (Wickramasinghe, 2017). Bu durum, mevcut kurumsal ve bürokratik mekanizmaların iklim değişikliği karşısındaki yapısal eşitsizlikleri derinleştirdiğini ve yeniden ürettiğini ortaya koymaktadır.

Katılımcılardan bazıları, iklim değişikliği ve afetlerin neden olduğu risklerin giderilmesinde tarım sigortasının etkili bir yöntem olduğuna dair görüşlere sıklıkla yer verse de var olan risk yönetiminin sigorta şirketleri ve şirketlere bağlı kuruluşların çıkarları lehine yürütüldüğünü ve bu durumun üreticilerin aleyhine olduğuna vurgu yaptılar. Bazıları ise, sigorta sistemiyle, iklim değişikliği risklerinin ticari bir mantıkla sürdürüldüğünü; sigorta sisteminin zarar görenin dışlandığı adaletsiz bir mekanizma olarak varlığını sürdürdüğünü, küçük üreticiler arasında eşitsizliğin yaratılmasında etkili bir mekanizma olduğuna dikkat çektiler:

“Mesela sigorta yaptırdınız yerinize. O sene hasar oldu. TARSİM %10’unu ödemiyor. Diyelim ki diğer yıl da oldu. O zaman %20’sini ödemiyor. 3. sene de oldu %30’unu ödemiyor. 3 sene hasar gördüğünde 4. senede sigorta yapmıyor. Oraya tehlikeli bölge diye bir rakam uyguluyor. Normalde 2000 lira tutuyorsa oraya daha yüksek bir rakam ekliyor” (K48-E-70-Fin).

Katılımcının ifadesi, TARSİM’in tehlike bölgesi uygulaması ile örtüşmektedir. Hasarın tekrarlandığı bölgeler risk kategorisi altında ele alınmakta ve bu bölgelerin prim tutarları yükseltilerek kapsam dışı bırakılma riskiyle karşı karşıya kalmaktadır (TARSİM, 2024). Dolayısıyla, sigorta sisteminin kendini koruması amacıyla geliştirilen bu kriter; afet riskiyle en sık karşılaşan üreticileri veya bölgeleri en yüksek primleri ödemek zorunda bırakarak üreticilerin sigortaya erişiminin sürdürülebilirliğini kısıtlamaktadır.

Katılımcıların aktarımlarında yer aldığı gibi, tarım sigortasının koruma mekanizması görünümünün arkasında sistemin kendi doğasının yeni riskleri yaratmak için elverişli olduğu vurgulanmaktadır. Bölgedeki hortum vb. afetlerin tekrarı ve şiddeti, kayıp ve zararların etkilerini artırmış durumdadır. Bu gelişmelerin etkisiyle, daha yüksek maliyetlerin ortaya çıkması söz konusu olurken, küçük üreticiyi kapsam dışı bırakma eğilimi gösteren politikalar üretilmektedir. Sigortanın işleyişinde, büyük ve sıklığı artan zararlara karşı sunulan teminatın değişkenlik göstermesi söz konusu iken, sigorta sistemi, zararların tamamının karşılanmasını kısıtlamakta ve kırılganlığın artışı pekiştirmektedir. Bu durum, iklim değişikliği risklerine karşı koruyucu bir yapı

olarak kurgulanan sigorta sisteminin küçük üreticiler arasında eşitsizlik yaratmasının yanı sıra, sigorta sisteminin ne kadar adil ve sürdürülebilir olduğunu da sorgulanmaya açık hâle getirmektedir.

3. TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu araştırmanın ampirik bulguları, Kumluca ve Finike bağlamındaki küçük üretici kırılganlığının doğrusal risk faktörleriyle açıklanamayacağını; neoliberal tarım politikaları, iklim değişikliği ve tarım sigortası sisteminin birbirinden bağımsız işlemediğini, aksine birinin neden olduğu yapısal krizin, bir sonrakini tetiklediği döngüsel bir süreç olduğunu göstermektedir.

Bu döngünün ilkin, neoliberal tarım politikaları oluşturmaktadır. Küçük üreticiler, tohum, gübre ve ilaç gibi en temel üretim girdilerinde tamamen dışa bağımlı durumdadır. Döviz kurundaki dalgalanmalar ve ekonomik istikrarsızlıklar, girdi maliyetlerinin daha da artmasına neden olurken, piyasadaki koşullar nedeniyle üretilen ürünler talep edilen değerde gelir getirmemektedir. Gelir kaybı ve artan üretim maliyetleri karşısında risk altında kalan küçük üreticiler, artan hasare ve hastalıklarla mücadele edebilmek için kimyasal girdi kullanımını artırmakta; bu zorunlu durum, hem ekolojik bozulmayı tetiklemekte ve toprağın verimliliğini azaltmakta (Shiva, 2010) hem de üretim maliyetlerini daha da yukarı çekmektedir. Bu durum bir yandan üretim süreci ve verimlilikle ilgili sıkıntıları artırırken, diğer yandan küçük üretici aleyhine yapısal bir ekonomik kırılganlığı ve kalıcı gelir kaybını ortaya çıkarmaktadır.

İkinci döngüde ise, ekonomik büyüme bağlamında devlet eliyle sunulan teşviklerin ve arazi kullanım değişikliklerinin, iklim değişikliği kırılganlığını nasıl derinleştirdiği vardır. Teknolojik gelişmeler ve elverişli iklim koşulları yanı sıra devlet tarafından sağlanan kredi ve teşvikler, bölgedeki narenciye alanlarının sökülerek hızla örtüaltına dönüştürülmesine yol açmıştır. Yeşil alanların hızla dönüştürülmesi, mikroklimayı değiştirmiş ve bölgeyi aşırı hava olaylarına karşı daha duyarlı hâle getirmiştir. Örtüaltı üretiminin kıyı şeridinden iç bölgeye doğru kurulması ve hortum gibi afetlerin denizden karaya doğru hareket ederek şiddetlenmesi, söz konusu duyarlılığı ciddi bir kayba dönüştürmüştür. Bunun sonucunda, üretim alanlarını sezon içinde tekrar tekrar inşa etmek zorunda kalan küçük üreticiler, ekonomik ve psikolojik yıpranma yaşamakta, borç sarmalına girmekte ve üretimden tamamen vazgeçme riskiyle karşı karşıya kalmaktadır.

Söz konusu ikili maruziyet kesişimindeki riskleri yönetebilmek adına üretilen TARSİM ise üçüncü döngüyü oluşturmaktadır. Bulgular, afetin sıklığı ve şiddeti arttıkça üreticilerin sigortaya kaçınılmaz bir sığınak olarak yöneldiğini göstermektedir. Ancak sistem, doğası gereği yeni kurumsal kırılganlıklar üretmektedir. Bir yanda, yüksek gelir sahibi ve mülkiyeti olan üreticiler için

TARSİM'e erişim ve prim ödeme daha ulaşılabilirken; diğer yanda, düşük gelirli üreticiler için sigorta primleri sürdürülemez ek bir maliyettir. Ancak sistem, yeterli gelire sahip olursa bile sigorta yaptırmanın önüne katı bürokratik ve prosedürel engeller koymaktadır. Özellikle ÇKS kaydı ve mülkiyetin veya kullanım hakkının bizzat üreticiye ait olması şartı, bölgedeki kiracı ve ortakçı küçük üreticileri sistem dışına itme riski taşımaktadır. Dahası, afetlerin sıklığındaki artış, TARSİM'in risk yönetimi mantığı gereğince bazı bölgelerin kapsam dışında bırakılmasına ya da sigorta primlerinin artırılmasına neden olmaktadır. Bu durum, küçük üreticilerin afet risklerine karşı tamamen korumasız kalmasıyla sonuçlanmaktadır.

Bu üç döngü birlikte değerlendirildiğinde saha bulguları, TARSİM'in bağlamsal koşullar nedeniyle yeni bir kırılma kaynağına dönüştüğü savını desteklemektedir. Sistem, girdi bağımlılığı ve afet riskinin yol açtığı krizi gidermek amacıyla kurulmakta; ancak kurumsal tasarımı sonucunda bu krizi derinleştiren bir mekanizma hâline gelmektedir. Bu bulgu, Gill vd. (2023) üçlü maruziyet çerçevesiyle örtüşmektedir. Ancak bu çalışmada üçüncü maruziyet, dışarıdan dayatılan bir politikadan ziyade üreticinin kendi rızasıyla yöneldiği bir araçtan oluşmaktadır.

Sonuç olarak bulgular, sigorta erişimindeki eşitsizliğin mülkiyet temelli ön koşullara ve prim mekanizmasına bağlı olduğuna; neoliberal tarım politikalarının ürettiği girdi bağımlılığı ve gelir kaybının üreticinin prim ödeme kapasitesini zayıflattığına işaret etmektedir. Bu bulgular, iklim değişikliği uyum politikalarının tarım ve finansal kurumsal yapılardan ayrı ele alınamayacağını; mülkiyet temelli erişim koşullarının ve risk bölgesi sınıflandırmasının değerlendirilmesinin, sigorta sisteminin koruyucu işlevinin yeniden gözden geçirilmesi için belirleyici olacağını göstermektedir. Aynı zamanda bulgular, tarımsal teşviklerde mikro-klima değişimlerinin dikkate alınması, teşvik politikalarının ekolojik riskler ve alan planlaması gözetilerek kurgulanması gerektiğini ortaya koymaktadır. Bunun yanı sıra araştırmanın ampirik sonuçları, üçlü maruziyet çerçevesinin farklı bağlamlarda tartışılmasına zemin hazırlamaktadır. Nitekim araştırmanın coğrafi ve zamansal sınırlılıkları dikkate alındığında; kuraklık veya sel gibi afet türlerinin yaygın olduğu bölgelerde veya farklı tarım sistemlerinin uygulandığı coğrafyalardaki benzer kesşimsel dinamiklerin incelenmesi, üçlü maruziyet çerçevesinin açıklama gücüne katkı sağlayabilir. Ayrıca, bu araştırmanın odağı dışında bırakılan 2018 yılı hortum afeti gibi kırılma noktaları üzerinden, devlet desteğinin etkisini ve niteliğini ele alan boylamsal ve makro düzey karşılaştırmalı çalışmalar yürütülebilir.

KAYNAKÇA

Aheeyar, Mohamed, Upali Amarasinghe, Giriraj Amarnath ve Niranga Alahacoon (2023), “Factors Affecting Willingness to Adopt Climate Insurance Among Smallholder Farmers in Sri Lanka”, *Climate Risk Management*, 42: 100575.

Aktaş Çimen, Zeynep (2001), “Antalya İli Kumluca İlçesindeki Sera Üreticilerinin Pazarlama Sorunları”, *Akdeniz İ.İ.B.F. Dergisi*, 1: 1-14.

Akülkü, Hacer (2022), *Kesişimsellik Bakış Açısı ile Kırılganlıkların Üretimi ve Baş Etme Stratejileri: Antalya Kumluca ve Finike’de Afet Deneyimleri (Yayımlanmamış Doktora Tezi)* (Bolu: Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü).

Altaytas, Kubra M. (2024), “Agrarian Change in Neoliberal Turkey: Insights from Privatization of The Sugar Industry”, *Journal of Agrarian Change*, 24 (1): e12562.

Andersson, Elina ve Ellinor Isgren (2021), “Gambling in The Garden: Pesticide Use and Risk Exposure in Ugandan Smallholder Farming”, *Journal of Rural Studies*, 82: 76-86.

Aydın, Zülküf (2010), “Neo-liberal Transformation of Turkish Agriculture”, *Journal of Agrarian Change*, 10 (2): 149–187.

Aytemur, Nurcan (2011), *Neo-Liberal Transformation of Agriculture in Turkey? A Case Study with Olive Producers in Ayvalık (Yayımlanmamış Doktora Tezi)* (İstanbul: Boğaziçi University Political Science and International Relations).

Bastin, Jean-Francois, Emily Clark, Thomas Elliott, Simon Hart, Johan van den Hoogen, Iris Hordijk, Haozhi Ma, Sabiha Majumder, Gabriele Manoli, Julia Maschler, Lidong Mo, Devin Routh, Kailiang Yu, Constantin M. Zohner ve Thomas W. Crowther (2019), “Understanding Climate Change From a Global Analysis of City Analogues”, *PLOS ONE*, 14 (7): 1-13.

Bennie, Andrew (2022), “Climate Change and Rural Livelihoods in Southern Africa: An Agenda for Policy-Oriented Research”, <https://uwcscholar.uwc.ac.za/items/f358bea6-9a67-45dd-8459-a90b61eb6429> (27.01.2026).

Bernstein, Henry (2014), *Tarımsal Değişimin Sınıfsal Dinamikleri* (İstanbul: Yordam Kitap) (Çev. Oya Köymen).

Biswas, Debarchana ve Amrita Sen (2024), “An Analysis of Local Political Forces Around the Management of Climate Change-Led Disasters in The Indian Sundarbans”, *Asian Journal of Social Science*, 52 (2): 63-75.

Bor, Ozgur ve Nihat Dagistan (2024), “The Impact of Fluctuating International Fertiliser Prices and Exchange Rates on Domestic Fertiliser Prices in Türkiye”, *Agricultural Economics Czech*, 70 (1): 12–23.

Bozkurt, Deniz (2011), “Türkiye’de Hortumlar Artıyor mu?”, *Bilim ve Teknik*, 526: 68-71.

Briassoulis, Helen (2020), “Analysis of land use change: theoretical and modeling approaches”, Loveridge, Scott ve Randall Jackson (Edt.), *WVU Research Repository*, <https://researchrepository.wvu.edu/rri-web-book> (24.05.2025).

Bufebo, Belayneh ve Eyasu Elias (2021), “Land Use/Land Cover Change and Its Driving Forces in Shenkolla Watershed, South Central Ethiopia”, *The Scientific World Journal*, 1: 9470918.

Canpolat, Ergin, Ferhat Keserci ve Mehmet Fatih Döker (2021), “Finike ve Kumluca Ovalarında Yaşanan Su Hortumlarının Oluşum Süreçleri ve Etkileri”, *Türk Coğrafya Dergisi*, 77: 19-36.

Chen, Haoxi ve Ruotong Tang (2024), “From Vulnerability to Vitality: Climate Change As a Catalyst for Economic Transformation in Small Island Developing States”, *Development and Sustainability in Economics and Finance*, 1: 100005.

Cohen, Joseph Nathan ve Miguel Angel Centeno (2006), “Neoliberalism and Patterns of Economic Performance, 1980-2000”, *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 606 (1): 32–67.

Collier, Stephen J., Rebecca Elliott ve Turo-Kimmo Lehtonen (2021), “Climate Change and Insurance”, *Economy and Society*, 50 (2): 158-172.

Coşkun, Mücahit ve Bülent Aksoy (2007), “19 Haziran 2004 Çubuk-Sünlü (Ankara) Hortum Olayı”, *Doğu Coğrafya Dergisi*, 12 (17): 203-222.

Cutter, Susan L., Bryan J. Boruff ve W. Lynn Shirley (2003), “Social Vulnerability to Environmental Hazards”, *Social Science Quarterly*, 84 (2): 242-261.

Çiftçi Kayıt Sistemi (ÇKS) Yönetmeliği (2014, 27 Mayıs), *Resmî Gazete*, Sayı: 29012, <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=19712&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5> (24.05.2025).

Çubukçu, Öykü Şafak (2016), *Agricultural Transformation in Contemporary Turkey (Yayımlanmamış Doktora Tezi)* (York: University of York Politics, Politics and International Relations).

Delavallade, Clara, Felipe Dizon, Ruth Vargas Hill ve Jean Paul Petraud (2015), “Managing risk with insurance and savings: experimental evidence for male and female farm managers in West Africa”, International Food Policy Research Institute (IFPRI), Washington, D.C.

Elliott, Joshua, Delphine Deryng, Christoph Müller, Katja Frieler, Markus Konzmann, Dieter Gerten, Michael Glotter, Martina Flörke, Yoshihide Wada, Neil Best, Stephanie Eisner, Balázs M. Fekete, Christian Folberth, Ian Foster, Simon N. Gosling, Ingjerd Haddeland, Nikolay Khabarov, Fulco Ludwig, Yoshimitsu Masaki, Stefan Olin, Cynthia Rosenzweig, Alex C. Ruane, Yusuke Satoh, Erwin Schmid, Tobias Stacke, Qiuhong Tang, ve Dominik Wisser (2014), “Constraints and Potentials of Future Irrigation Water Availability on Agricultural Production Under Climate Change”, Proceedings of the National Academy of Sciences, 111 (9): 3239-3244.

Eriksen, Siri H. ve Karen O'Brien (2007), “Vulnerability, Poverty and the Need for Sustainable Adaptation Measures”, Climate Policy, 7: 337–352.

Eriksen, Siri, Paulina Aldunce, Chandra Sekhar Bahinipati, Rafael D'almeida Martins, John Isaac Molefe, Charles Nhemachena, Karen O'Brien, Felix Olorunfemi, Jacob Park, Linda Sygna ve Kirsten Ulsrud (2011), “When Not Every Response to Climate Change is a Good One: Identifying Principles for Sustainable Adaptation”, Climate and Development, 3 (1): 7-20.

Gallin, Luke (2018), “UN Partners with 16 Global Re/Insurers to Develop Climate Risk Assessment Tools”, <https://www.reinsurancene.ws/un-partners-with-16-global-re-insurers-to-develop-climate-risk-assessment-tools/> (26.06.2022).

Garbrecht, Jurgen D., Mark A. Nearing, Jean L. Steiner, Xunchang J. Zhang ve Mary H. Nichols (2015), “Can Conservation Trump Impacts of Climate Change on Soil Erosion? An Assessment From Winter Wheat Cropland in The Southern Great Plains of The United States”, Weather and Climate Extremes, 10: 32–39.

Geneva Association (2015), “Annual Report 2014/2015”, <https://www.genevaassociation.org/publication/annual-report-20142015> (25.05.2025).

Gill, David A., Jessica Blythe, Nathan Bennett, Louisa Evans, Katrina Brown, Rachel A. Turner, Jacopo A. Baggio, Dana Baker, Natalie C. Ban, Victor Brun, Joachim Claudet, Emily Darling, Antonio Di Franco, Graham Epstein, Estradivari, Noella J. Gray, Georgina G. Gurney ve Rebecca P. Horan (2023), “Triple Exposure: Reducing Negative Impacts of Climate Change, Blue Growth, and Conservation on Coastal Communities”, One Earth, 6 (2): 118-130.

Giorgi, Filippo ve Piero Lionello (2008), “Climate Change Projections for The Mediterranean Region”, *Global and Planetary Change*, 63 (2-3): 90–104.

Godde, Cécile M., Daniel E. Mason-D'Croz, Dianne Elizabeth Mayberry, Philip K. Thornton ve Mario Herrero (2021), “Impacts of Climate Change on The Livestock Food Supply Chain; a Review of the Evidence”, *Global Food Security*, 28: 100488.

Gould, Kenneth A., David N. Pellow ve Allan Schnaiberg (2004), “Interrogating the Treadmill of Production: Everything You Wanted to Know About the Treadmill but Were Afraid to Ask”, *Organization & Environment*, 17 (3): 296-316.

Groenewald, Sytske F. ve Anke Niehof (2015), “Social Limitations of Maize Farmers' Adaptation to Neoliberal Policy Reform in Mexico”, *Latin American Research Review*, 50 (4): 197–218.

Güçlü, Muhammet (2007), “Selçuklulardan Cumhuriyet’e Kumluca (Antalya) Bölgesi”, *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 22: 219-250.

Günay, Şerife (2020), *Kumluca İlçesinde Meydana Gelen Doğal Afetlerin Sosyo-Ekonomik Etkileri (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)* (Antalya: Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).

Günaydın, Gökhan (2009), “Türkiye Tarım Politikalarında ‘Yapısal Uyum’: 2000’li Yıllar”, *Mülkiye Dergisi*, XXXIII (262): 175-221.

Hans, Basil V. (2023), “Neo-Liberalism and Climate Change”, SSRN, <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.4652329> (12.05.2025).

Harvey, David (2005), *A Brief History of Neoliberalism* (Oxford: Oxford University Press).

Hazell, Peter, Alexander Jaeger ve Rebecca Hausberger (2021), “Innovations and emerging trends in agricultural insurance for smallholder farmers – an update”, *Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH, Bonn ve Eschborn, Germany*.

Herweijer, Celine, Nicola Ranger ve Robert E. T. Ward (2009), “Adaptation to Climate Change: Threats and Opportunities for the Insurance Industry”, *The Geneva Papers on Risk and Insurance*, 34: 360–380.

Hokkanen, Saana (2024), “Soil Extractivism: Political Ontology of Soil Erasure in The European Union’s Agricultural Politics”, *Journal of Rural Studies*, 108: 103298.

Hughes, Sara, Stephanie Pincetl ve Christopher Boone (2013), “Triple Exposure: Regulatory, Climatic, and Political Drivers of Water Management Changes in The City of Los Angeles”, *Cities*, 32: 51-59.

IPCC (2007), “Climate change 2007: impacts, adaptation and vulnerability”, Contribution of Working Group II to the Fourth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change.

IPCC (2022), “Summary for policymakers”, IPCC-LV/Doc. 5, Rev. 2 – Acceptance of the actions taken at the Twelfth Session of the Working Group II – Working Group II contribution to the IPCC Sixth Assessment Report (AR6).

IPCC (2023), “Sections. In: Climate Change 2023: Synthesis Report”, Contribution of Working Groups I, II and III to the Sixth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change (Geneva: IPCC): 35–115.

Kang, Myong Goo (2007), “Innovative agricultural insurance products and schemes”, Agricultural Management, Marketing and Finance Occasional Paper, Food and Agriculture Organization of the United Nations, Rome.

Keskin, Ömer (2024), “Türkiye’de Döviz Kurunun Zirai İlaç Tüketimine Etkisi: Kesirli-Frekanslı Fourier Testlerden Kanıtlar”, *Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 61 (4): 475-486.

Keyder, Çağlar (1993), “The Genesis of Petty Commodity Production in Agriculture: The Case of Turkey”, Stirling, Paul (Edt.), *Culture and Economy: Changes in Turkish Villages* (Huntingdon: The Eothen Press): 171-186.

Keyder, Çağlar ve Zafer Yenal (2018), *Bildiğimiz Tarımın Sonu: Küresel İktidar ve Köylülük* (İstanbul: İletişim Yayınları).

Khan, Nasir Abbas, Qijie Gao, Muhammad Abid ve Ashfaq Ahmad Shah (2021), “Mapping Farmers' Vulnerability to Climate Change and Its Induced Hazards: Evidence from The Rice-Growing Zones of Punjab, Pakistan”, *Environmental Science and Pollution Research*, 28 (4): 4229–4244.

Khan, Nasir Abbas, Zaiwu Gong ve Ashfaq Ahmad Shah (2022), “Synergy between Climate Risk Perception, Adaptation Responses, and Agricultural Productivity: The Case of Rice Farming Communities in Pakistan”, *Environmental Science and Pollution Research*, 29 (16): 23750-23766.

Korkmaz, Mustafa (2009), *Kumluca (Antalya) İlçesi Tarım Coğrafyası (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)* (Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).

Leichenko, Robin ve Karen O'Brien (2008), *Environmental Change and Globalization: Double Exposures* (Oxford: Oxford University Press).

Likinaw, Aimro, Arragaw Alemayehu ve Woldeamlak Bewket (2024), "Smallholder Farmers' Vulnerability to Climate Change in Northwest Ethiopia", *International Journal of Climate Change Strategies and Management*, 16 (5): 469-490.

Majka, Marcin (2024), "The Crucial Role of Insurance in Risk Mitigation Strategies", https://www.researchgate.net/profile/Marcin-Majka-2/publication/383846608_The_Crucial_Role_of_Insurance_in_Risk_Mitigation_Strategies/links/66dc5f69f84dd1716cd4b626/The-Crucial-Role-of-Insurance-in-Risk-Mitigation-Strategies.pdf (25.05.2025).

Merdan, Kurtuluş ve Şafak Çomaklı (2022), "The Role of Foreign Capital in Turkish Agriculture: Transformation Process of Direct Capital Mobility After 1980 and Determining Future Trends of Foreign Capital in terms of Agriculture Sector", *Kastamonu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 24 (2): 474-498.

Merriam, Sharan B. (2018), *Nitel Araştırma Desen ve Uygulama İçin Bir Rehber* (Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık) (Çev. Selahattin Turan).

Mersin Ticaret ve Sanayi Odası (MTSO) (2023), "Döviz Kuru Zirai İlaç Fiyatlarını Yukarı Çekti, Kullanım Azaldı", <https://www.mtso.org.tr/tr/haberler/doviz-kuru-zirai-ilac-fiyatlarini-yukari-cekti-kullanim-azaldi> (29.12.2024).

Mirowski, Philip (2013), *Never Let a Serious Crisis Go to Waste: How Neoliberalism Survived the Financial Meltdown* (London: Verso).

Monjane, Boaventura (2022), "Resisting Agrarian Neoliberalism and Authoritarianism: Struggles Towards a Progressive Rural Future in Mozambique", *Journal of Agrarian Change*, 23 (1): 185–203.

Moseley, William G., Judith Carney ve Laurence Becker (2010), "Neoliberal Policy, Rural Livelihoods, and Urban Food Security in West Africa: a Comparative Study of The Gambia, Cote d'Ivoire, and Mali", *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 107 (13): 5774–5779.

Msimanga, Lokuthula ve Geoffrey Mukwada (2024), "An Assessment of The Perceptions of Local Communities in The Eastern Free State Region of South Africa Regarding the Impacts of Climate Change on Livelihoods", *Transactions of the Royal Society of South Africa*, 79 (1): 51-65.

Nikol, Lisette J. ve Kees Jansen (2021), "Rethinking Conventionalisation: a View from Organic Agriculture in the Global South", *Journal of Rural Studies*, 86: 420-429.

Nolan, Callum, Izabela Delabre, Filippo Menga ve Michael K. Goodman (2022), "Double Exposure to Capitalist Expansion and Climatic Change: a Study of Vulnerability on the Ghanaian Coastal Commodity Frontier", *Ecology and Society*, 27 (1): 1.

O'Brien, Karen L. ve Robin M. Leichenko (2000), "Double Exposure: Assessing the Impacts of Climate Change within the Context of Economic Globalisation", *Global Environmental Change*, 10: 221-232.

O'Brien, Karen L. ve Robin M. Leichenko (2003), "Winners and losers in the context of global change", *Annals of the Association of American Geographers*, 93 (1): 89-103.

Ojo, Mathew Paul, Adeolu Babatunde Ayanwale, Olatundun Janet Adelegan, Osaihiomwan Ojogho, Durojaiye Eluwande Festus Awoyelu ve Joseph Famodimu (2024), "Climate Change Vulnerability and Adaptive Capacity of Smallholder Farmers: a Financing Gap Perspective", *Environmental and Sustainability Indicators*, 24: 100476.

Özalp, Burhan ve M. Necat Ören (2024), "Political Economy of Input–Output Markets of Groundnut: a Case from the Groundnut Value Chain of Turkey", *Journal of Agrarian Change*, 24 (2): e12568.

Özalpman, Deniz (2011), "Bir Temellendirilmiş Kuram Denemesi: Politik Amaçla Marka Seçen Tüketici Yönetimi", *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 1 (39): 119-135.

Özen Bayraktar, Sema (2023), *Türkiye'de Hortum Olaylarının Zamansal ve Mekânsal Analizi (2000-2020) (Yayımlanmamış Doktora Tezi)* (Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).

Paglialunga, Elena, Andrea Coveri ve Antonello Zanfei (2022), "Climate Change and Within-Country Inequality: New Evidence from a Global Perspective", *World Development*, 159: 106030.

Patel, Sanoj Kumar, Pramit Verma ve Gopal Shankar Singh (2019), "Agricultural Growth and Land Use Land Cover Change in Peri-Urban India", *Environmental Monitoring and Assessment*, 191: 600.

Pelling, Mark (2011), *Adaptation to Climate Change: From Resilience to Transformation* (London: Routledge).

Rodrigues, Sofia da Palma, Diogo Cardoso ve Boaventura Monjane (2018), “Moçambique: terra de todos, terra de alguns”, <https://www.publico.pt/2018/08/19/mundo/noticia/terra-de-todos-terra-de-alguns-1840612> (19.01.2026).

Saldaña-Zorrilla, Sergio O. (2008), “Stakeholders’ Views in Reducing Rural Vulnerability to Natural Disasters in Southern Mexico: Hazard Exposure and Coping and Adaptive Capacity”, *Global Environmental Change*, 18: 583-597.

Schnaiberg, Allan (1980), *The Environment: From Surplus to Scarcity* (New York: Oxford University Press).

Sheng, Xin, Carolyn Chisadza, Rangan Gupta ve Christian Pierdzioch (2023), “Climate Shocks and Wealth Inequality in The UK: Evidence From Monthly Data”, *Environmental Science and Pollution Research*, 30: 77771–77783.

Shiva, Vanda (2010), *Yeryüzü Demokrasisi: Adalet, Barış ve Sürdürülebilirlik* (İstanbul: BGST Yayınları) (Çev. Ali Kerem Saysel, Elif Gen ve Onur Günay).

Surminski, Swenja, Laurens M. Bouwer ve Joanne Linnerooth-Bayer (2016), “How Insurance Can Support Climate Resilience”, *Nature Climate Change*, 6: 333–334.

Tarım Sigortaları Havuzu (TARSİM) (2013), *Tarım Sigortalarının Gelecek 10 Yılı Çalıştayı*, 10-12 Nisan (Ankara).

Tarım Sigortaları Havuzu (TARSİM) (2024), *Devlet Destekli Bitkisel Ürün Sigortası Tarife ve Talimatları*, <https://www.tarsim.gov.tr/staticweb/krm-web/mevzuatlar/tarife-ve-talimatlar/2024/sera-tarife-talimatlar.pdf> (23.06.2026)

Tarım Sigortaları Kanunu (TSK) (2005, 14 Haziran), *Resmî Gazete*, Sayı: 25852, <https://mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=5363&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5> (19.06.2026).

TARSİM Faaliyet Raporları (2019), <https://web.tarsim.gov.tr/havuz/faaliyetRaporu/2019/index.html> (13.09.2021).

Taylor, Marcus (2015), *The Political Ecology of Climate Change Adaptation: Livelihoods, Agrarian Change and the Conflicts of Development* (London: Routledge).

TEMA ve WWF (Doğal Hayatı Koruma Vakfı) (2015), “İklim ve Sivil Toplum İklim Değişikliğinin Yerel Etkileri Raporu”, http://tema.org.tr/folders/14966/categorical1docs/97/Yerel%20Etkiler%20Analizi_v11.pdf (04.05.2019).

Tilzey, Mark (2020), “From Neoliberalism to National Developmentalism? Contested Agrarian Imaginaries of a Postneoliberal Future for Food and Farming”, *Journal of Agrarian Change*, 21 (1): 180–201.

Tohumculuk Kanunu (2006, 8 Kasım), Resmî Gazete, Sayı: 26340, <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=5553&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5> (19.01.2026).

Türkeş, Murat (2021), “Türkiye’de hortumlar artıyor mu?”, <https://www.ekoiq.com/turkiyede-hortumlar-artiyor-mu/> (01.02.2026).

Türkeş, Murat, Ömer Lütfi Şen, Levent Kurnaz, Ömer Madra ve Ümit Şahin (2013), “İklim değişikliğinde son gelişmeler: IPCC 2013 Raporu”, İstanbul Politikalar Merkezi, 1-36.

Villavicencio-Pinto, Eduardo (2025), “The Geography of Property Rights: Land Concentration, Irrigation Access and Rural Poverty under Climate Change in Chile”, *Land Use Policy*, 156: 107578.

Wang, Jing, Yifan Lin, Anthony Glendinning ve Yueqing Xu (2018), “Land-Use Changes and Land Policies Evolution in China’s Urbanization Processes”, *Land Use Policy*, 75: 375-387.

Wickramasinghe, Kanchana (2017), “Climate Insurance for Dry Zone Farmers in Sri Lanka”, <https://www.researchgate.net/publication/312919922> (27.05.2025).

Wickramasinghe, Kanchana (2019), “Climate insurance for dry zone farmers in Sri Lanka: prospects for index insurance”, *Agricultural Research Series: No. 200*, Institute of Policy Studies of Sri Lanka, Colombo.

Wisner, Ben, Piers Blaikie, Terry Cannon ve Ian Davis (2003), *At Risk: Natural Hazards, People’s Vulnerability and Disasters* (London: Routledge).

Wolff, Franziska (2004), “Industrial Transformation and Agriculture: Agrobiodiversity Loss as a Sustainability Problem”, Jacob, Klaus, Manfred Binder ve Anna Wiczorek (Edt.), *Governance for Industrial Transformation: Proceedings of the 2003 Berlin Conference on the Human Dimensions of Global Environmental Change* (Berlin: Environmental Policy Research Centre): 338–355.

Yaman Kocadağlı, Aylin (2012), *Kalkan-Kumluca Arasında Kıyı Alanları Kullanımı ve Sorunları* (Yayımlanmamış Doktora Tezi) (İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).

Yıldırım, Ali ve Hasan Şimşek (2018), *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (Ankara: Seçkin Akademik ve Mesleki Yayınlar).

Yıldırım, Cuma ve Hakkı Göker nen (2024), “Vulnerabilities of the Neoliberal Global Food System: the Russia–Ukraine War and COVID-19”, *Journal of Agrarian Change*, 24: e12601.

Yin, Robert K. (2003), *Case Study Research: Design and Methods* (London: Sage Publications).

Zhang, Xiaoyuan, Shudong Wang, Kai Liu, Xiankai Huang, Jinlian Shi ve Xueke Li (2024), “Projecting Response of Ecological Vulnerability to Future Climate Change and Human Policies in the Yellow River Basin, China”, *Remote Sensing*, 16 (18): 3410.